Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
ATHANASIOS RANTOS
4 päivänä lokakuuta 2024[1]

Asia C-365/23 [Arce][i]

SIA ”A”
vastaan
C,
D ja
E

(Ennakkoratkaisupyyntö – Augstākā tiesa (Senāts) (ylin tuomioistuin, Latvia))

Ennakkoratkaisupyyntö – Kuluttajansuoja – Direktiivi 93/13/ETY – Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot – 1 artikla – Soveltamisala – 2 artiklan b alakohta – Kuluttajan käsite – 3 artiklan 1 kohta – 4 artiklan 2 kohta – 5 artikla –6 artiklan 1 kohta – 8 a artikla – Vakiosopimus – Sopimus, jonka ovat tehneet elinkeinonharjoittaja, joka tarjoaa urheilijana kehittymistä ja uraa tukevia palveluja, ja vanhempiensa edustama alaikäinen pelaajalupaus – Sopimusehto, jossa määrätään velvollisuudesta maksaa elinkeinonharjoittajalle korvaus, jonka määrä on 10 prosenttia urheilijan seuraavien 15 vuoden aikana saamista tuloista – Euroopan unionin perusoikeuskirja – 17 artikla – Omaisuudensuoja – 24 artikla – Lapsen oikeudet

I Johdanto

1. Nyt käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö koskee direktiivin 93/13/ETY[2] 2 artiklan b alakohdan, 3 artiklan 1 kohdan, 4 artiklan 2 kohdan, 5 artiklan, 6 artiklan 1 kohdan ja 8 a artiklan tulkintaa, kun niitä luetaan yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 17 artiklan 1 kohdan ja 24 artiklan kanssa.

2. Ennakkoratkaisupyyntö on esitetty oikeusriidassa, jonka asianosaisia ovat A, joka on urheilijoiden kehittymisen turvaamiseksi Latviassa Latvian oikeuden mukaan perustettu rajavastuuyhtiö (jäljempänä yhtiö A), ja luonnolliset henkilöt C, joka on ollut alaikäinen harrastajapelaajalupaus, ja hänen vanhempansa D ja E (jäljempänä vanhemmat) ja jossa on kyse kanteesta, jolla yhtiö A velkoo C:ltä korvausta vastineena A:n suorittamista palveluista, joista on sovittu urheilijana kehittymistä ja uraa tukevia palveluja koskevassa sopimuksessa, jonka yhtäältä yhtiö A ja toisaalta C ja hänen vanhempansa tekivät 14.1.2009 (jäljempänä riidanalainen sopimus).

[1] Alkuperäinen kieli: ranska.

[i] Tämän asian nimi on kuvitteellinen nimi. Se ei vastaa menettelyn minkään osapuolen todellista nimeä.

[2] Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi (EYVL 1993, L 95, s. 29), sellaisena kuin se on muutettuna 25.10.2011 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2011/83/EU (EUVL 2011, L 304, s. 64).

3. Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen on tutkittava, voidaanko kuluttajansuojaa koskevaa unionin oikeutta, ja erityisesti direktiiviä 93/13, soveltaa riidanalaisen sopimuksen kaltaiseen sopimukseen sellaisessa erityisessä asiayhteydessä, jossa alkujaan alaikäisestä kuluttajasta, jota hänen vanhempansa ovat edustaneet, on sopimuksen voimassaoloaikana tullut täysi-ikäinen ammattipelaaja. Tässä asiassa annettavalla tuomiolla määritetään siis kyseisen direktiivin soveltamisalan rajat, ja on täysin ilmeistä, että se vaikuttaa tämän tyyppisten sopimusten sisältöön – myös muilla aloilla kuin vain urheilussa.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Unionin oikeus

1. Direktiivi 93/13

4. Direktiivin 93/13 johdanto-osan 10., 13. ja 16. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Tehokkaampi kuluttajansuoja voidaan saavuttaa ottamalla käyttöön yhdenmukaiset kohtuuttomia ehtoja koskevat säännöt; näitä sääntöjä on sovellettava kaikkiin elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiin sopimuksiin; tämän vuoksi tämän direktiivin ulkopuolelle jätetään erityisesti työsopimukset, perintöoikeuksia koskevat sopimukset, perhelainsäädännön oikeuksia koskevat sopimukset sekä yhtiöiden perustamista ja yhtiöjärjestystä koskevat sopimukset,

– –

jäsenvaltioiden lakien ja asetusten, joissa suoraan tai välillisesti vahvistetaan kuluttajasopimusten ehdot, osalta oletetaan, että ne eivät sisällä kohtuuttomia ehtoja; tämän vuoksi ei ole tarpeen saattaa tämän direktiivin säännöksiä koskemaan ehtoja, joissa heijastuvat pakolliset lait tai asetukset, tai niiden kansainvälisten sopimusten, joissa jäsenvaltiot ja yhteisö ovat osallisina, periaatteet tai määräykset; tässä suhteessa 1 artiklan 2 kohdan ilmaisu ’pakolliset lait ja asetukset’ kattaa myös ne säännöt, joita lain mukaan sovelletaan sopimuspuolten välillä silloin, kun muusta järjestelystä ei ole sovittu,

– –

vahvistettujen yleisten perusteiden mukaisesti suoritettua ehtojen kohtuuttoman luonteen arviointia, erityisesti julkisluonteisessa elinkeinotoiminnassa, jossa tarjotaan yhteisiä palveluja ottaen huomioon käyttäjien yhteisvastuu, on tarpeen täydentää mukana olevien erilaisten etujen yleisellä arvioinnilla; tähän kuuluu vilpittömän mielen vaatimus; arvioitaessa vilpitöntä mieltä on kiinnitettävä erityistä huomiota osapuolten neuvotteluasemien vahvuuteen sekä siihen, onko kuluttajaa jollakin tavoin kannustettu suostumaan ehtoon ja onko tavarat ja palvelut myyty tai toimitettu kuluttajan tekemästä erityistilauksesta; vilpittömän mielen vaatimuksen voi täyttää elinkeinonharjoittaja, joka kohtelee oikeudenmukaisesti ja kohtuullisesti toista osapuolta, jonka lailliset edut hänen on otettava huomioon.”

5. Direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tarkoituksena on lähentää jäsenvaltioiden elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehtyjen sopimusten kohtuuttomia ehtoja koskevia lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä.”

6. Direktiivin 2 artiklan b alakohdassa säädetyn kyseisen käsitteen määritelmän mukaan direktiivissä ”kuluttajalla” tarkoitetaan jokaista luonnollista henkilöä, joka ei harjoita ammatti- tai liiketoimintaa. Direktiivin 2 artiklan c alakohdan mukaan ”elinkeinonharjoittajalla” tarkoitetaan jokaista luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka harjoittaa joko julkisen tai yksityisen alan ammatti- tai liiketoimintaa.

7. Direktiivin 93/13 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.

2. Sopimusehtoa ei koskaan pidetä erikseen neuvoteltuna, jos se on ennakolta laadittu, eikä kuluttaja ole näin ollen voinut vaikuttaa sen sisältöön, varsinkaan ennakolta muotoiltujen vakiosopimusten yhteydessä.

Ehdon tai yksittäisen ehdon tietyistä osista erikseen neuvotteleminen ei sulje pois tämän artiklan soveltamista sopimuksen muihin osiin, jos sopimuksen yleinen arviointi osoittaa, että kyseessä on kaikesta huolimatta ennakolta muotoiltu vakiosopimus.

Jos elinkeinonharjoittaja väittää, että vakioehdosta on neuvoteltu erikseen, todistustaakka tästä seikasta on hänellä.

_ _”

8. Direktiivin 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitaten sopimuksentekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin sekä kaikkiin muihin sopimuksen ehtoihin tai toiseen sopimukseen, josta se on riippuvainen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 7 artiklan soveltamista.

2. Sopimusehtojen kohtuuttoman luonteen arviointi ei saa koskea sopimuksen pääkohteen määrittelyä eikä hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta suhteessa vastineena toimitettaviin palveluihin tai tavaroihin, jos nämä ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.”

9. Direktiivin 5 artiklassa säädetään muun muassa, että ”jos on kyse sopimuksesta, jonka kaikki tai tietyt kuluttajalle esitetyt ehdot on laadittu kirjallisesti, ehdot on aina laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi”.

10. Direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että

sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

11. Direktiivin 93/13 8 artiklassa säädetään, että ”jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa tämän direktiivin soveltamisalalla perustamissopimuksen mukaisia tiukempia säännöksiä varmistaakseen kuluttajalle suojelun korkeamman tason”.

12. Direktiivin 8 a artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos jäsenvaltio hyväksyy 8 artiklan mukaisesti säännöksiä, se ilmoittaa niistä ja niiden mahdollisista myöhemmistä muutoksista komissiolle, erityisesti jos

– kyseisillä säännöksillä kohtuuttomuuden arviointi ulotetaan koskemaan erikseen neuvoteltuja sopimusehtoja tai hinnan tai vastikkeen asianmukaisuutta, tai

– kyseisiin säännöksiin sisältyy luetteloita kohtuuttomiksi katsottavista sopimusehdoista.”

2. Direktiivi 2005/29/EY

13. Direktiivin 2005/29/EY [3] 5 artiklan 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kaupallisia menettelyjä, jotka todennäköisesti vääristävät olennaisesti vain selkeästi tunnistettavissa olevan kuluttajaryhmän taloudellista käyttäytymistä, joka on erityisen altis käytännön tai sen perustana olevan tuotteen suhteen henkisen tai fyysisen vajavaisuutensa, ikänsä tai herkkäuskoisuutensa vuoksi tavalla, jonka elinkeinonharjoittajan voidaan kohtuudella odottaa ennakoivan, arvioidaan kyseiseen ryhmään kuuluvan keskivertohenkilön näkökulmasta. Tällä ei rajoiteta yleisiä ja lainmukaisia mainontakäytäntöjä, joiden mukaisesti voidaan esittää liioittelevia väitteitä tai väitteitä, joita ei ole tarkoitus ymmärtää kirjaimellisesti.”

B Latvian oikeus

1. Siviililaki

14. Latvian tasavallan 20.2.1937 annetun siviililain (Latvijas Republikas Civillikums) [4] 186 §:ssä säädetään, että ”vanhemmat edustavat lapsiaan yhdessä näiden henkilökohtaisia suhteita ja varallisuussuhteita koskevissa asioissa (yhteisedustus) – –”.

15. Siviililain 223 §:n mukaan ”isä ja äiti ovat alaikäisten lastensa huoltajina tämän luonnollisia edunvalvojia”.

[3] Sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta 11.5.2005 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi; EUVL 2005, L 149, s. 22; jäljempänä sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi).

[4] *Valdības Vēstnesis*, 1937, nro 41.

16. Siviililain 293 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Edunvalvoja voi tehdä alaikäistä koskevissa asioissa tämän edun mukaisesti kaikenlaisia sopimuksia sekä vastaanottaa ja suorittaa maksuja. Kaikki nämä toimet sitovat alaikäistä sillä edellytyksellä, että edunvalvoja on toiminut vilpittömässä mielessä ja pysynyt hyvän taloushallinnon mukaisissa rajoissa eikä ole sitonut alaikäistä sitä ajankohtaa pidempään, jona tämä saavuttaa täysi-ikäisyyden, ellei siihen ole erityistä tarvetta.”

17. Siviililain 1408 §:ssä säädetään, että ”alaikäiset eivät ole oikeustoimikelpoisia”.

2. Kuluttajien oikeuksien suojelusta annettu laki

18. Kuluttajien oikeuksien suojelusta 1.4.1999 annetun lain (Patērētāju tiesību aizsardzības likums) [5] 1 §:n, jonka otsikkona on ”Tässä laissa käytetyt käsitteet”, sellaisena kuin se oli voimassa pääasiassa riidanalaisen sopimuksen tekohetkellä, 3 ja 4 kohdassa esitettiin seuraavat määritelmät:

”Kuluttajalla [tarkoitetaan] jokaista luonnollista henkilöä, joka ilmaisee haluavansa hankkia, hankkii tai voi hankkia tai käyttää tavaroita tai palveluja muussa kuin liike- tai ammattitoiminnassa;

palvelujen tarjoajalla [tarkoitetaan] jokaista henkilöä, joka harjoittaessaan liike- tai ammattitoimintaansa suorittaa palvelun kuluttajalle; – –”

19. Kyseisen lain 6 §:ssä, jonka otsikkona on ”Kohtuuttomat sopimusehdot”, sellaisena kuin se oli voimassa riidanalaisen sopimuksen tekohetkellä, säädettiin seuraavaa:

”– –

2) Sopimusehdot on laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi.

3) Sopimusehtoja, joista ei ole erikseen neuvoteltu osapuolten kesken, pidetään kohtuuttomina, jos ne lojaliteettivaatimuksen vastaisesti aiheuttavat kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.

– –

8) Valmistajan, elinkeinonharjoittajan tai palvelujen tarjoajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot ovat pätemättömiä sopimuksen tekohetkestä lähtien, mutta sopimus pysyy voimassa, jos se voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.

– –”

20. Direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohta on saatettu osaksi Latvian oikeutta mainitun lain 6 §:n 2^2 momentilla, jossa – sellaisena kuin se tuli voimaan 1.7.2014 – säädettiin seuraavaa:

”Tämän pykälän säännöksiä ei sovelleta sopimusehtoihin, joilla määritellään sopimuksen pääkohde tai jotka koskevat hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta suhteessa vastineena

[5] *Latvijas Vēstnesis*, 1999, nro 104/105.

toimitettaviin palveluihin tai tavaroihin, jos nämä ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi. – –”

III Pääasia, ennakkoratkaisukysymykset ja asian käsittely unionin tuomioistuimessa

21. A:n, joka on Latvian oikeuden mukaan perustettu rajavastuuyhtiö, tarkoituksena on urheilijoiden kehittymisen turvaaminen Latviassa. Se tarjoaa tässä tarkoituksessa urheilijoille heidän ammatillisten kykyjensä ja uransa kehittämiseksi palvelukokonaisuutta, josta sovitaan sopimuksilla, joissa määrätään tulevaisuudessa tietyin edellytyksin syntyvästä maksuvelvollisuudesta.

22. Luonnollinen henkilö C oli aivan vuoden 2009 alussa 17-vuotias alaikäinen ja nuori koripallourheilija, joka ei vielä ollut aloittanut uraansa ammattiurheilijana (hän ei siis vielä työskennellyt koripalloseuran palveluksessa).

23. Yhtäältä yhtiö A ja toisaalta C ja hänen vanhempansa tekivät 14.1.2009 riidanalaisen sopimuksen C:tä varten. Sopimuksella oli tarkoitus taata C:lle menestyksekäs ura ammattilaisurheilijana koripallossa. Sopimus tehtiin 15 vuodeksi eli 14.1.2024 saakka.

24. Tässä tarkoituksessa riidanalaisessa sopimuksessa määrättiin, että yhtiö A tarjoaisi C:lle hyvin monenlaisia palveluja.[6] Sopimusehdon 6.1 (jäljempänä riidanalainen sopimusehto) nojalla C sitoutui maksamaan yhtiölle vastineena kyseisistä palveluista korvauksen, jonka määrä oli 10 prosenttia kaikista nettotuloista, joita hän saisi kyseisen urheilulajin pelaamisesta sekä siihen liittyvästä mainonnasta, markkinoinnista ja esiintymisestä viestintävälineissä riidanalaisen sopimuksen voimassaoloaikana, jos kyseisten tulojen määrä on vähintään 1 500 euroa kuukaudessa, korotettuna Latviassa kannettavan arvonlisäveron määrällä.

25. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ilmoittamista tosiseikoista ilmenee, että yhtiö A on laatinut edellä mainitun sopimusehdon ennakolta eikä siitä ole erikseen neuvoteltu direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Sopimus on siis vakiosopimus, jonka myös muut nuoret urheilijat ovat allekirjoittaneet samoin ehdoin.

26. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan yhtiö A suoritti vuosina 2009 ja 2010 C:lle riidanalaisen sopimuksen mukaisia urheilijana kehittymistä ja uraa tukevia palveluja, muun muassa yksilö- ja joukkueharjoituksia erityisasiantuntijoiden valvonnassa, mikä on edellyttänyt A:lta taloudellisia panostuksia. Vaikka C ei käyttänyt osaa tarjotuista palveluista, A:n mukaan C ja hänen vanhempansa ovat puolestaan rikkoneet kyseistä sopimusta, sillä he eivät ole maksaneet yhtiölle A korvausta, josta on sovittu vastineena C:lle suoritetuista palveluista.

27. Koska C:stä tuli sittemmin ammattilaiskoripalloilija ja hän sai urheiluseurojen kanssa tekemiensä sopimusten perusteella tuloja yhteensä 16 637 779,90 euroa tarkasteltavana olevalla ajanjaksolla, C:n olisi siis tullut maksaa yhtiölle A 10 prosenttia tästä määrästä eli yhteensä 1 663 777,99 euroa.

28. Yhtiö A nosti 29.6.2020 C:tä ja hänen vanhempiaan vastaan kanteen, jossa se vaatii, että heidät velvoitetaan maksamaan riidanalaisessa sopimuksessa määritetty korvaus.

[6] Yhtiö A tarjosi muun muassa harjoittelu- ja valmennuspalveluja, urheilulääkäripalveluja ja urheilupsykologin tukea, uraa tukevia toimenpiteitä (eli urasuunnitelman laatiminen, soveltaminen ja seuranta sekä urheilijan ja urheiluseurojen välisten sopimusten tekeminen), markkinoinnin tukipalveluja, oikeudellista apua ja kirjanpitopalvelua.

29. Alioikeus ja sittemmin toisen asteen tuomioistuin hylkäsivät yhtiön A kanteen ja valituksen erityisesti sillä perusteella, että riidanalainen sopimus on ristiriidassa kuluttajansuojaa koskevan kansallisen lainsäädännön kanssa ja että riidanalaista ehtoa on pidettävä kohtuuttomana.

30. Yhtiö A on tehnyt ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle eli Augstākā tiesalle (Senāts) (ylin tuomioistuin, Latvia) kassaatiovalituksen, jonka tueksi se vetoaa siihen, että kuluttajansuojaa koskevaa lainsäädäntöä ei sovelleta nyt käsiteltävässä asiassa, koska on katsottava, että asiassa on kyse lupaavan nuoren urheilijan sopimuksesta, joka jää kuluttajansuojaa koskevan lainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle. Kassaatiovalituksessaan yhtiö A on vaatinut, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittäisi ennakkoratkaisupyynnön unionin tuomioistuimelle.

31. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan unionin tuomioistuin on jo tulkinnut kuluttajan käsitettä, mutta se ei vielä ole tarkastellut oikeuskäytännössään kysymystä siitä, sovelletaanko kuluttajansuojaa koskevaa lainsäädäntöä urheilun alalla.

32. Kyseinen tuomioistuin toteaa, että sen käsityksen mukaan vastaus tähän kysymykseen on myöntävä. Näin on siksi, ettei ole olemassa mitään erityissäännöstä, jolla jätettäisiin direktiivin 93/13 soveltamisalan ulkopuolelle urheilun alalla tehdyt sopimukset, joita voidaan kyseisen direktiivin säännösten nojalla pitää elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välillä tehtyinä sopimuksina.

33. Kyseinen tuomioistuin lisää, ettei sille, että nuoren urheilijan toiminta on muuttunut myöhemmin olennaisilta osin ammattitoiminnaksi, voida antaa merkitystä, eikä tämä seikka voi sellaisenaan estää palvelujen vastaanottajaa vetoamasta asemaansa direktiivissä 93/13 tarkoitettuna kuluttajana. [7]

34. Kyseinen tuomioistuin lisää, että myös jäsenvaltioiden oikeuskäytäntöjen väliset erot puoltavat tarvetta esittää ennakkoratkaisukysymyksiä siitä, sovelletaanko direktiivissä 93/13 säädettyjä kuluttajansuojaa koskevia vaatimuksia nuorten urheilijoiden ja urheiluseurojen välisiin sopimuksiin. [8]

[7] Näin ollen nyt käsiteltävä asia eroaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä käsitellyistä tapauksista, joissa on ollut kyse tuomioistuinten toimivaltaa koskevien oikeussääntöjen soveltamisesta (ks. tuomio 25.1.2018, Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37, 31, 38 ja 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 10.12.2020, Personal Exchange International (C-774/19, EU:C:2020:1015, 40 ja 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen)).

[8] Ks. vastaavasti tarpeesta varmistaa, että unionin oikeutta tulkitaan yhtenäisesti, tuomio 6.10.2021, Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, 49 kohta). Siten ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käytettävissä olevien tietojen mukaan cour d'appel de Paris (Pariisin ylioikeus, Ranska) on todennut 23.5.2019 antamassaan tuomiossa, että koripallon pelaaja, joka oli tehnyt tulevana pelaajana urheiluagenttitoimiston kanssa palvelusopimuksen, jonka nojalla agenttitoimisto sitoutui neuvottelemaan urheiluseurojen kanssa pelaajan lukuun hänen palkkaamisestaan, minkä vastikkeeksi koripalloilija sitoutui maksamaan agenttitoimistolle tietyn summan, joka vastaa osuutta kyseisen yhteistyön perusteella tehtyjen sopimusten perusteella saaduista tuloista, toimi kuluttajana eikä ammatinharjoittajana (CA Paris, 2, 23.5.2019, no 1602277). Oberlandesgericht München (osavaltion ylioikeus, München, Saksa) on päinvastoin 7.11.2002 antanut ratkaisun oikeusriidassa, jossa vastakkain olivat nuori tennispelaaja ja urheiluagenttitoimisto ja jonka taustalla oli samankaltainen palvelusopimus kuin asianosaiset ovat tehneet nyt käsiteltävässä asiassa, ja katsonut, että kyseiseen oikeussuhteeseen ei voida soveltaa kuluttajansuojaa koskevaa kansallista lainsäädäntöä(OLG München, 7.11.2002 – 19 U 3238/02) .

35. Tässä tilanteessa Augstākā tiesa (Senāts) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Kuuluuko urheilijana kehittymistä ja uraa tukevia palveluja koskeva sopimus, jonka osapuolina ovat yhtäältä elinkeinonharjoittaja, joka harjoittaa toimintaansa urheilijoiden valmentamisen ja kehittämisen alalla, ja toisaalta vanhempiensa edustama alaikäinen, joka ei sopimuksen tekohetkellä työskennellyt ammattilaisena kyseisessä urheilulajissa, direktiivin 93/13 soveltamisalaan?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan kieltävästi, onko direktiivi 93/13 esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jossa tulkitaan lainsäädäntöä, jolla kyseinen direktiivi otetaan osaksi kansallista oikeusjärjestystä, siten, että siihen sisältyviä kuluttajansuojasäännöksiä sovelletaan myös tällaisiin sopimuksiin?

3) Jos ensimmäiseen tai toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, voiko kansallinen tuomioistuin arvioida sopimusehdon kohtuuttomuutta direktiivin 93/13 3 artiklan nojalla, kun siinä määrätään, että nuori urheilija sitoutuu maksamaan sopimuksessa yksilöityjen urheilijana kehittymistä ja uraa tietyssä urheilulajissa tukevien palvelujen suorittamisesta korvauksen, jonka suuruus on 10 prosenttia tuloista, joita hän saa seuraavien 15 vuoden aikana, eikä katsoa, että kyseinen ehto kuuluu niihin, joiden kohtuuttomuutta ei arvioida direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdan nojalla?

4) Jos kolmanteen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko sopimusehto katsottava laaditun direktiivin 93/13 5 artiklassa tarkoitetulla tavalla selkeästi ja ymmärrettävästi, kun siinä määrätään, että nuori urheilija sitoutuu maksamaan sopimuksessa yksilöityjen urheilijana kehittymistä ja uraa tukevien palvelujen suorittamisesta korvauksen, jonka suuruus on 10 prosenttia tuloista, joita hän saa seuraavien 15 vuoden aikana, kun otetaan huomioon, että nuorella urheilijalla ei ollut sopimuksen tekohetkellä selkeitä tietoja suoritettavan palvelun arvosta eikä summasta, joka hänen pitäisi maksaa kyseisestä palvelusta, jotta hän olisi kyennyt niiden perusteella arvioimaan taloudellisia seurauksia, joita siitä voisi aiheutua hänelle?

5) Jos kolmanteen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko katsottava, että sopimusehto, jossa määrätään, että nuori urheilija sitoutuu maksamaan sopimuksessa yksilöityjen urheilijana kehittymistä ja uraa tukevien palvelujen suorittamisesta korvauksen, jonka suuruus on 10 prosenttia tuloista, joita hän saa seuraavien 15 vuoden aikana, on direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu ehto, joka aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille, kun otetaan huomioon, että kyseisessä sopimusehdossa ei sidota suoritetun palvelun arvoa kustannuksiin, joita siitä aiheutuu kuluttajalle?

6) Jos viidenteen kysymykseen vastataan myöntävästi, olisiko kansallisen tuomioistuimen ratkaisu direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan vastainen, jos sillä alennettaisiin määrää, joka kuluttajaa voidaan vaatia maksamaan palvelujen tarjoajalle, vastaamaan todellisia kustannuksia, joita tälle on aiheutunut palvelujen suorittamisesta kuluttajalle sopimuksen nojalla?

7) Jos kolmanteen kysymykseen vastataan kieltävästi ja jos sopimusehdon, jossa määrätään, että kuluttaja sitoutuu maksamaan sopimuksessa yksilöityjen urheilijana kehittymistä ja uraa tukevien palvelujen suorittamisesta korvauksen, jonka suuruus on 10 prosenttia tuloista, joita hän saa seuraavien 15 vuoden aikana, kohtuuttomuutta ei arvioida direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdan nojalla, voiko kansallinen tuomioistuin todeta kyseisen sopimusehdon kuitenkin kohtuuttomaksi kansallisen lainsäädännön perusteella, jos se toteaa, että korvauksen määrä on ilmeisen suhteeton palvelujen tarjoajan suoritukseen nähden?

8) Jos seitsemänteen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko tiedot, joita jäsenvaltio on kyseisen direktiivin 8 a artiklan nojalla antanut Euroopan komissiolle jäsenvaltion kyseisen direktiivin 8 artiklan nojalla antamistaan säännöksistä otettava huomioon siinä tapauksessa, että kuluttajan kanssa tehtiin sopimus ennen kuin direktiivin 93/13 8 a artikla oli tullut voimaan, ja jos on, rajoittavatko kansallisten tuomioistuinten toimivaltaa tiedot, joita jäsenvaltio on antanut direktiivin 93/13 8 a artiklan nojalla, kun jäsenvaltio on ilmoittanut, että sen lainsäädännössä ei mennä pidemmälle kuin kyseisen direktiivin säännöksissä on vahvistettu vähimmäistasoksi?

9) Jos ensimmäiseen tai toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, mikä merkitys on sillä, että ajankohtana, jona kyseinen palvelusopimus tehtiin 15 vuodeksi, nuori urheilija oli alaikäinen, ja että tästä syystä kyseisen sopimuksen tekivät hänen vanhempansa alaikäisen nimissä ja siinä vahvistettiin hänelle velvoite maksaa korvaus, jonka suuruus on 10 prosenttia kaikista tuloista, joita hän saisi seuraavien 15 vuoden aikana, perusoikeuskirjan 17 artiklan 1 kohdan valossa, kun sitä luetaan yhdessä perusoikeuskirjan 24 artiklan kanssa, sovellettaessa lainsäädäntöä, jolla direktiivin 93/13 säännökset on otettu osaksi kansallista lainsäädäntöä?

10) Jos ensimmäiseen tai toiseen kysymyksen vastataan kieltävästi, onko alaikäisen nuoren urheilijan kanssa 15 vuodeksi tehty palvelusopimus – jonka hänen vanhempansa ovat tehneet hänen nimissään – perusoikeuskirjan 17 artiklan 1 kohdassa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 24 artiklan 2 kohdan kanssa, vahvistettujen perusoikeuksien vastainen, kun siinä velvoitetaan kyseinen alaikäinen maksamaan korvaus, jonka suuruus on 10 prosenttia kaikista tuloista, joita hän saa seuraavien 15 vuoden aikana, kun otetaan huomioon, että urheilutoiminta kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan?”

36. Yhtiö A, C, Latvian hallitus ja Euroopan komissio ovat esittäneet kirjallisia huomautuksia unionin tuomioistuimelle. Samat asianosaiset ja osapuolet sekä C:n vanhemmat, jotka eivät esittäneet kirjallisia huomautuksia, osallistuivat 13.6.2024 pidettyyn istuntoon, jossa ne esittivät suulliset huomautuksensa ja vastasivat unionin tuomioistuimen suullisiin kysymyksiin.

IV Asian tarkastelu

A Tiettyjen ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottaminen

37. Yhtiö A on esittänyt kirjallisissa huomautuksissaan, että kolmas, neljäs, viides, seitsemäs, yhdeksäs ja kymmenes ennakkoratkaisukysymys on jätettävä tutkimatta ensinnäkin, koska kolmannella, neljännellä ja viidennellä ennakkoratkaisukysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin lähinnä pyytää unionin tuomioistuinta soveltamaan unionin oikeutta – eikä tulkitsemaan sitä – erityisesti arvioimalla yhtäältä, onko korvausta koskevien sopimusehtojen katsottava kuuluvan direktiivin 93/13 3 artiklan eikä sen 4 artiklan 2 kohdan

soveltamisalaan (kolmas kysymys), ja toisaalta, soveltuvatko kyseiset ehdot yhteen direktiivin 5 artiklan ja 3 artiklan 1 kohdan mukaisten vaatimusten kanssa (neljäs ja viides kysymys), toiseksi, koska seitsemäs kysymys on hypoteettinen, ja kolmanneksi, koska yhdeksäs ja kymmenes kysymys ovat liian abstrakteja ja niitä on pidettävä neuvoa-antavan mielipiteen tiedusteluna.

38. Tältä osin on muistettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklalla käyttöön otetussa unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisessä yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko sen unionin tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeussäännön tulkintaa tai pätevyyttä, unionin tuomioistuimen on lähtökohtaisesti ratkaistava ne. Tästä seuraa, että olettamana on, että unionin oikeuteen liittyvällä ennakkoratkaisukysymyksellä on merkitystä asian ratkaisun kannalta. Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä ratkaisemasta tällaista kysymystä ainoastaan silloin, kun on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin. [9]

39. Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, että ennakkoratkaisupyynnössä kuvataan riittävän yksityiskohtaisesti pääasiassa sovellettavat oikeussäännöt ja sen tosiseikat, ja ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämien tietojen perusteella voidaan määrittää esitettyjen kysymysten ulottuvuus ja päätellä, etteivät ne ole kysymyksiä, joilla ei ole mitään yhteyttä kyseisen oikeusriidan kohteeseen, eivätkä ne ole luonteeltaan hypoteettisia. Yhtäältä on erityisesti todettava, että kolmannen, neljännen, viidennen, yhdeksännen ja kymmenennen ennakkoratkaisukysymyksen osalta ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, millainen merkitys ja ulottuvuus on useammalla direktiivin 93/13 säännöksellä, jotta se voi ratkaista, voiko se tutkia kyseisen direktiivin perusteella, onko riidanalainen sopimusehto kohtuuton. Kyseinen tuomioistuin ei siis pyydä unionin tuomioistuinta soveltamaan näitä säännöksiä nyt käsiteltävän asian tosiseikkoihin eikä korvaamaan kyseisen tuomioistuimen arviointia omallaan, mitä se ei muutenkaan voisi tehdä. [10] Toisaalta seitsemännen ennakkoratkaisukysymyksen hypoteettisuuden osalta – jota yhtiö A perustelee sillä, että Latvian oikeudessa ei ole mahdollista todeta, että sijoituksen tuotto on ylisuuri – on riittävää muistuttaa, että SEUT 267 artiklassa määrätyssä menettelyssä unionin tuomioistuimen ja ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen tehtävät on selvästi eroteltu, ja yksinomaan tämän jälkimmäisen tehtävänä on tulkita kansallista lainsäädäntöä. [11]

40. Näin ollen katson, että kaikki ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämät ennakkoratkaisukysymykset täyttävät tutkittavaksi ottamisen edellytykset.

[9] Ks. mm. tuomio 29.6.2023, International Protection Appeals Tribunal ym. (Pommi-isku Pakistanissa) (C-756/21, EU:C:2023:523, 35 ja 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[10] Ks. vastaavasti tuomio 26.1.2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, jäljempänä tuomio Banco Primus, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[11] Ks. tuomio 15.1.2013, Križan ym. (C-416/10, EU:C:2013:8, 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

B Asiakysymys

41. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että pääasian tosiseikkojen perusteella tulee esiin useita direktiivin 93/13 tulkintaan ja soveltamiseen liittyviä kysymyksiä, ja se on siten päättänyt esittää useita ennakkoratkaisukysymyksiä, jotka koskevat temaattisesti direktiivin eri piirteitä ja jotka voidaan ryhmitellä seuraavasti:

– direktiivin 93/13 henkilöllinen soveltamisala (ensimmäinen kysymys);

– soveltamisalan laajentaminen suhteessa direktiivissä säädettyyn kuluttajansuojan vähimmäistasoon (toinen kysymys) ja direktiivin 8 artiklan mukaisen kansallisen lainsäädännön soveltamista koskevat yksityiskohdat (seitsemäs ja kahdeksas kysymys);

– se, miten on suhtauduttava sopimusehtoihin, jotka direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla koskevat ”sopimuksen pääkohdetta” tai ”hintaa tai korvausta” (kolmas kysymys);

– direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa ja 5 artiklassa tarkoitetut avoimuuden vaatimukset (neljäs kysymys);

– huomattavan epätasapainon arviointi, kun tutkitaan, onko sopimusehto direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla kohtuuton (viides kysymys);

– sopimusehdon kohtuuttomuuden toteamisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaiset seuraukset (kuudes kysymys);

– perusoikeuskirjan määräysten soveltaminen, kun arvioidaan kuluttajasopimusten kohtuuttomia sopimusehtoja (yhdeksäs ja kymmenes kysymys).

1. Direktiivin 93/13 soveltamisala (ensimmäinen kysymys)

42. Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, kuuluvatko direktiivin 93/13 soveltamisalaan sellaisen sopimuksen ehdot, jonka osapuolia ovat yhtäältä elinkeinonharjoittaja, joka harjoittaa toimintaa urheilijoiden kehittämisen alalla, ja toisaalta vanhempiensa edustama alaikäinen, joka ei sopimuksen tekohetkellä vielä työskennellyt urheilijana.

43. Tässä yhteydessä C ja hänen vanhempansa, Latvian hallitus ja komissio katsovat, että tällainen sopimus kuuluu kyseisen direktiivin soveltamisalaan, kun taas yhtiö A ehdottaa, että kysymykseen vastataan kieltävästi, ja tässä yhteydessä se vetoaa muun muassa siihen, että ammatin harjoittaminen vasta tulevaisuudessa ei mitenkään vaikuta sopimuksen luokitteluun.

44. Aluksi on muistutettava, että direktiivin 93/13 1 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivin tarkoituksena on lähentää jäsenvaltioiden elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehtyjen sopimusten kohtuuttomia ehtoja koskevia säännöksiä ja määräyksiä. Direktiivi on siis horisontaalinen säädös, jonka tarkoituksena on varmistaa korkeatasoinen kuluttajansuoja [12] suojaamalla kuluttajia kohtuuttomilta sopimusehdoilta, joita voi olla minkä tahansa tyyppisissä

[12] Ks. SEUT 114 artikla, joka nykyään on direktiivin 93/13 oikeusperusta, SEUT 169 artikla ja perusoikeuskirjan 38 artikla.

sopimuksissa, joita kuluttajat tekevät elinharjoittajien kanssa. Näin ollen kyseistä direktiiviä on sovellettava kaikilla taloudellisen toiminnan aloilla ja lähtökohtaisesti kaiken tyyppisiin tavaroiden tai palvelujen ostosopimuksiin, joiden osapuolina ovat elinkeinonharjoittaja ja kuluttaja. [13]

45. Tämän jälkeen on todettava, että unionin tuomioistuin on todennut toistuvasti, että direktiivillä 93/13 toteutettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä *neuvotteluaseman* että *tietojen puolesta*, mikä johtaa siihen, että kuluttaja sitoutuu elinkeinonharjoittajan ennakolta laatimiin sopimusehtoihin ilman, että hän voisi vaikuttaa niiden sisältöön. [14] Tämän heikomman aseman takia kohtuuttomat ehdot eivät kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaan sido kuluttajia. Kyseessä on pakottava säännös, jolla pyritään korvaamaan muodollinen tasapaino, joka sopimuksessa perustetaan sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa sopimuspuolten välinen yhdenvertaisuus. [15]

46. Näin ollen kyseisellä direktiivillä pyritään yhtäältä vastaamaan tilanteisiin, joissa sopimuspuolet eivät ole keskenään yhtäläisessä asemassa sopimusehtojen osalta ja jotka voivat aiheutua siitä, että sopimuspuolten tietojen, asiantuntemuksen [16] tai neuvotteluaseman [17] välillä on epäsuhta sopimusehtojen osalta, ja toisaalta sen tavoitteena on saada elinkeinonharjoittajat luopumaan kohtuuttomien ehtojen käyttämisestä tulevaisuudessa. [18]

47. Kysymystä siitä, kuuluuko riidanalainen sopimus direktiivin 93/13 soveltamisalaan, on tarkasteltava näiden direktiivin tavoitteiden valossa.

48. Tältä osin on muistutettava, että direktiiviä 93/13 sovelletaan, kuten sen 1 artiklan 1 kohdasta ja 3 artiklan 1 kohdasta ilmenee, ”elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehtyjen sopimusten” ehtoihin, joista ”ei ole erikseen neuvoteltu”. Kuten direktiivin 93/13 johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan, kohtuuttomia ehtoja koskevia yhtenäisiä sääntöjä on sovellettava ”kaikkiin – – sopimuksiin”, jotka on tehty ”elinkeinonharjoittajan” ja ”kuluttajan” välillä, sellaisina kuin nämä on määritelty direktiivin 2 artiklan b ja c alakohdassa. [19] Jotta sopimus siis kuuluu kyseisen direktiivin soveltamisalaan, edellytetään, että sopimuksen yhtenä osapuolena on direktiivin 2 artiklan c alakohdassa tarkoitettu elinkeinonharjoittaja ja että sopimuksen toisena osapuolena on direktiivin 2 artiklan b alakohdassa tarkoitettu kuluttaja. Toisin sanoen on niin, että jos sopimuksen on tehnyt yhtäältä elinkeinonharjoittaja ja toisaalta kuluttaja, sopimuksen katsotaan kuuluvan direktiivin 93/13 soveltamisalaan.

[13] Ks. vastaavasti tuomio 18.11.2020, DelayFix (C-519/19, EU:C:2020:933, jäljempänä tuomio DelayFix, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja komission tiedonanto, jonka otsikkona on ”Ohjeita kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY tulkinnasta ja soveltamisesta” (EUVL 2019, C 323, s. 4–92, jäljempänä komission ohjeet, s. 5).

[14] Ks. tuomio 15.6.2023, Bank M. (Sopimuksen pätemättömyyden toteamisen vaikutukset) (C-520/21, EU:C:2023:478, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[15] Ks. tuomio 11.4.2024, Air Europa Líneas Aéreas (C-173/23, EU:C:2024:295, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[16] Ks. tuomio 17.5.2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320, jäljempänä tuomio Karel de Grote, 59 kohta), jossa oli kyse oppilaitoksen ja opiskelijan välisestä epäyhtäläisestä asemasta, joka perustui siihen, että sopimuspuolilla olevien tietojen ja asiantuntemuksen välillä oli epäsuhta.

[17] Ks. esimerkiksi tuomio 3.9.2015, Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, jäljempänä tuomio Costea, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), jossa unionin tuomioistuin korosti, että vaikka katsottaisiin, että asianajajalla on korkeatasoista ammatillista tietämystä, tämän perusteella ei voida olettaa, ettei asianajaja ole heikompi osapuoli suhteessa elinkeinonharjoittajaan.

[18] Ks. vastaavasti tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo ym. (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, jäljempänä tuomio Gutiérrez Naranjo ym., 63 kohta) ja tuomio 15.6.2023, Bank M. (Sopimuksen pätemättömyyden toteamisen vaikutukset) (C-520/21, EU:C:2023:478, 58 kohta) sekä julkisasiamies Pitruzzellan ratkaisuehdotus Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:405, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. myös komission ohjeet (s. 9).

[19] Ks. tuomio Karel de Grote (45 ja 46 kohta).

49. Tässä asiassa totean yhtäältä, että unionin tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta ilmenee, että riidanalainen sopimus on vakiosopimus, joka tehdään ennalta vahvistetulla lomakkeella ja jollaisen useat muutkin nuoret urheilijat ovat tehneet, mutta yhtiö A väittää, että riidanalaisesta ehdosta on neuvoteltu erikseen.[20] Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on näin ollen lausuttava tältä osin ottaen huomioon direktiivin 93/13 3 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä ja kolmannessa alakohdassa säädetyt todistustaakkaa koskevat säännöt, joiden mukaan on erityisesti niin, että jos elinkeinonharjoittaja väittää, että vakioehdosta on neuvoteltu erikseen, todistustaakka tästä seikasta on hänellä.[21]

50. Toisaalta on riidatonta, että yhtiö A on allekirjoittanut riidanalaisen sopimuksen direktiivin 2 artiklan c alakohdassa tarkoitettuna elinkeinonharjoittajana. Näin ollen ensimmäinen kysymys on ymmärrettävä siten, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä ensinnäkin, onko C:n kaltaista luonnollista henkilöä, joka ei harjoittanut ammattitoimintaa sopimuksessa tarkoitetussa urheilulajissa riidanalaisen sopimuksen tekohetkellä mutta josta on sittemmin tullut ammattiurheilija, pidettävä kyseisen sopimuksen yhteydessä direktiivin 2 artiklan b alakohdassa tarkoitettuna kuluttajana siten, että kyseinen sopimus kuuluu direktiivin henkilölliseen soveltamisalaan (a alajakso), ja toiseksi, voiko sopimuksen kohde, kun sopimusta on yhtiön A mukaan pidettävä lupaavan nuoren urheilijan sopimuksena, merkitä sellaista poikkeusta direktiivin 93/13 aineellisesta soveltamisalasta, että direktiivin säännösten soveltamatta jättäminen on perusteltua (b alajakso).

a) Direktiivin 93/13 henkilöllinen soveltamisala

51. Ensinnäkin direktiivin 93/13 henkilöllisen soveltamisalan ja tarkemmin sanottuna kuluttajan käsitteen osalta muistutan, että direktiivin 2 artiklan b alakohdan mukaan kuluttajalla tarkoitetaan ”jokaista luonnollista henkilöä, joka tämän direktiivin kattamia sopimuksia tehdessään ei harjoita ammatti- tai liiketoimintaa”. Saman 2 artiklan c alakohdassa elinkeinonharjoittajan käsite määritellään laajasti siten, että sillä tarkoitetaan ”jokaista luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka tämän direktiivin kattamia sopimuksia tehdessään harjoittaa joko julkisen tai yksityisen alan ammatti- tai liiketoimintaa”.

52. Näin ollen direktiivissä 93/13 määritellään sopimukset, joihin sitä sovelletaan, *sopimuskumppanien aseman perusteella* sen mukaan, harjoittavatko ne sopimusta tehdessään ammatti- tai liiketoimintaa vai eivät, eikä direktiivin soveltamisala riipu oikeudenkäynnin asianosaisten henkilöllisyydestä.[22] Tämä usein toiminnalliseksi kuvattu lähestymistapa ilmentää nimittäin jo edellä tämän ratkaisuehdotuksen 46 kohdassa mainittua ajatusta, johon kyseisellä direktiivillä toteutettu suojajärjestelmä perustuu ja jonka mukaan kuluttaja on *elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli* sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta.[23]

[20] Tarkemmin sanottuna yhtiö A esitti istunnossa, että C:llä ja hänen vanhemmillaan on ollut mahdollisuus neuvotella riidanalaisesta sopimuksesta, koska ennen sopimuksen allekirjoittamista sopimuksen allekirjoittaneet osapuolet ovat tavanneet useita kertoja. Kyseinen yhtiö on kuitenkin myöntänyt, ettei kyseisten tapaamisten aikana tuotu esiin kysymystä sopimuksen kestosta, tulevien sitoumusten määrästä, esimerkiksi maksettavan korvauksen määrästä tai mistään muustakaan sopimusehdosta, ja että tapaamisissa keskusteltiin lähinnä koripallosta, infrastruktuurista, valmentajista, elinolosuhteista, ruokapalvelusta jne.

[21] Ks. tuomio 13.7.2023, Banco Santander (Viralliseen indeksiin viittaaminen) (C-265/22, EU:C:2023:578, jäljempänä tuomio Banco Santander, 62 kohta).

[22] Ks. vastaavasti tuomio Karel de Grote (53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio DelayFix (53 ja 54 kohta). Ks. yleisesti kuluttajan käsitteestä Djurovic, M., « The Average Consumer », *European Law on Unfair Commercial Practices and Contract Law*, Hart Publishing, Oxford, 2016, s. 25 et 26.

[23] Ks. tuomio Karel de Grote (54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

53. Näin ollen sitä, onko henkilö kuluttaja, on arvioitava tapauskohtaisesti kyseessä olevan sopimuksen perusteella, ja siinä on otettava huomioon kyseisen sopimuksen luonne ja tarkoitus sekä se, että direktiivin 93/13 tavoitteena on suojata kuluttajia, jotka ovat yleensä heikompi sopimuspuoli.[24] Jotta henkilön voidaan katsoa olevan kuluttaja, on siis välttämättä tutkittava, vallitseeko sopimuspuolten välillä tasapuolinen valtasuhde kyseisen sopimuksen osalta. Tyypillisiä tekijöitä ovat sopimuspuolten välillä vallitseva epäsuhta tietojen, asiantuntemuksen tai neuvotteluaseman osalta.

54. Samalla kuluttajan käsite on objektiivinen, ja se ilmentää sitä, että kuluttaja on yleensä elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli. Käsitteen objektiivisuus viittaa siihen, että käsite on riippumaton siitä konkreettisesta asiantuntemuksesta tai niistä tiedoista, jotka asianomaisella henkilöllä tosiallisesti on.[25] Kuten unionin tuomioistuin on todennut, abstraktin vertailukohdan käyttö sopimusehdon avoimuutta tutkittaessa mahdollistaa sen välttämisen, että valvonta riippuu joukosta monimutkaisia subjektiivisia tekijöitä, joita on vaikea tai mahdoton todeta.[26]

55. Jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen suorittamasta tarkistuksesta muuta johdu, tässä asiassa on riidatonta, että C:n ura ei vielä ollut alkanut riidanalaisen sopimuksen tekohetkellä, koska häntä ei vielä ollut otettu minkään ammattilaisseuran palvelukseen. Yhtiö A ja C eivät lähtökohtaisesti ole keskenään yhtäläisessä asemassa, koska kyseisillä sopimuspuolilla olevien tietojen ja asiantuntemuksen välillä on epäsuhta. Tällaisella yhtiöllä on nimittäin yleensä pysyvä organisaatio, alaan erikoistunut oikeudellinen yksikkö ja asiantuntemusta, joita yksityisiin päämääriinsä pyrkivällä nuorella urheilijalla ei välttämättä ole, kun hänelle, joka ei ole sopimuksen tekohetkellä ammattilainen, satutaan tarjoamaan tällaista sopimusta. Vaikuttaa siis perustellulta olettaa, että C – varsinkin, koska hän oli alaikäinen – oli objektiivisesti tarkasteltuna yhtiöön nähden heikompi osapuoli. Yhtäältä C:llä ei ollut yhtiön tietoja vastaavia tietoja riidanalaisessa sopimuksessa tarkoitetuista eri palveluista ja toisaalta hänen neuvotteluasemansa oli heikko, erityisesti, koska sopimuksen tekohetkellä yhtiö A oli ilmeisesti ainoa yhtiö, joka tarjosi tämän tyyppisiä, urheilijoiden kehittymistä tukevia palveluja Latviassa.[27] Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkistettava myös, poistuiko tämä yhtiön A ja C:n asemaan liittyvä epätasapaino siksi, että C:tä edustivat hänen vanhempansa, joista C:n isä oli yhtiön A suullisten huomautusten mukaan riidanalaisen sopimuksen tekoajankohtana koripallovalmentaja. Tässä yhteydessä on muistutettava, että unionin tuomioistuin on todennut, että vaikka tietyllä kuluttajalla olisi enemmän tietämystä ja asiantuntemusta, se ei estä tätä henkilöä olemasta direktiivissä 93/13 tarkoitettu kuluttaja.[28]

56. Edellisessä kohdassa mainituista seikoista kokonaisuutena arvioituna ilmenee, että C oli lähtökohtaisesti direktiivissä 93/13 tarkoitettu kuluttaja, kun hän teki riidanalaisen sopimuksen, ja että kyseisen direktiivin säännöksiä on siis sovellettava kyseiseen sopimukseen.

57. Mielestäni tätä päätelmää ei horjuta se seikka, että kyseisen urheilijan asema kuluttajana on muuttunut sopimuksen tekemisen jälkeen, kun hänestä on tullut ammattiurheilija direktiivin 2 artiklan c alakohdassa tarkoitetun elinkeinonharjoittajan käsitteen merkityksessä. Katson

[24] Ks. vastaavasti komission ohjeet (s. 11).

[25] Ks. vastaavasti tuomio 21.3.2019, Pouvin ja Dijoux (C-590/17, EU:C:2019:232, jäljempänä tuomio Pouvin ja Dijoux, 24, 25 ja 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[26] Ks. tuomio 4.7.2024, Caixabank ym. (Avoimuuden valvominen ryhmäkanteen yhteydessä) (C-450/22, EU:C:2024:577, jäljempänä tuomio Caixabank, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[27] Tämä toteamus perustuu yksinomaan yhtiön A istunnossa esittämiin väitteisiin, jotka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava.

[28] Ks. tuomio tuomio Costea (21 kohta) ja tuomio Pouvin ja Dijoux (25–28 kohta).

ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tavoin, ettei tämä kehitys ole merkityksellinen seikka kuluttajansuojaoikeuden erityisessä asiayhteydessä, kun arvioidaan, millainen on kahden sopimuspuolen välisen oikeussuhteen luonne. Toisin kuin tilanteissa, joissa on kyse tuomioistuinten toimivaltaa koskevien oikeussääntöjen soveltamisesta,[29] kuluttajansuojaoikeuden soveltamisalan yhteydessä ei siis mielestäni ole merkitystä sillä, että nuoren urheilijan toiminnasta lajissa, jota sopimus koskee, on myöhemmin tullut ammattimaista. Näin on mielestäni myös tilanteessa, jossa olisi osoittautunut, että nuori urheilija on käyttänyt elinkeinonharjoittajan tarjoamia palveluja ainoastaan kehittyäkseen ammattilaiseksi, sillä ratkaisevana seikkana on pidettävä sitä, että nuori urheilija ei ollut ammattilainen riidanalaisen sopimuksen tekohetkellä.

58. Yhtäältä nimittäin direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdassa säädetään, että ”sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitaten *sopimuksentekohetkellä* kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin”.[30] Kuten unionin tuomioistuin on vahvistanut, kun arvioidaan sopimusehdon kohtuuttomuutta, merkitystä on siis nimenomaan päivällä, jona sopimus tehtiin, joten direktiivin sovellettavuutta on arvioitava kyseisen sopimuksentekohetken perusteella riippumatta siitä, onko kuluttajasta mahdollisesti myöhemmin tullut ammattilainen. Muu – dynaamisempi – kuluttajan käsitettä koskeva tulkinta, jonka mukaan kuluttajan asema voidaan menettää jonkin ajan kuluttua, olisi ristiriidassa kyseisen säännöksen sanamuodon kanssa.

59. Toisaalta tämä tulkinta on myös direktiivin 93/13 tavoitteen mukainen, sillä sopimuksesta voi aiheutua kuluttajalle jopa pitkäkestoisia epäedullisia seurauksia juuri sopimuksen tekohetkellä, joka on myös ajankohta, jona kuluttajan asema on mahdollisesti epäedullisempi suhteessa elinkeinonharjoittajaan.

b) Direktiivin 93/13 aineellinen soveltamisala

60. Toiseksi direktiivin 93/13 aineellisesta soveltamisalasta ja erityisesti siitä, jääkö lupaavan nuoren urheilijan sopimus mahdollisesti sen ulkopuolelle, on muistutettava toiseksi, että direktiiviä sovelletaan kaikkiin elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiin sopimuksiin kaikilla taloudellisen toiminnan aloilla[31] ja että direktiivin soveltamisen kannalta ratkaiseva arviointiperuste on se, missä ominaisuudessa osapuolet ovat toimineet, kun ne ovat tehneet

[29] Ks. tuomio 25.1.2018, Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37, 31, 38 ja 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 10.12.2020, Personal Exchange International (C-774/19, EU:C:2020:1015, 40 ja 41 kohta). Kuten komissio nimittäin on todennut, muilla unionin oikeuden aloilla, kuten tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 (EUVL 2012, L 351, s. 1) mukaisten tuomioistuinten toimivaltaa koskevien sääntöjen soveltamisalalla, ei ole poissuljettua, että kansallinen tuomioistuin ottaa huomioon kuluttajan aseman mahdollisen kehityksen sopimuksen voimassaoloaikana esimerkiksi, kun on kyse pitkäaikaisemmista palvelujen käyttöä koskevista sopimuksista, jolloin kuluttajan tekemän sopimuksen luonne on voinut muuttua siten, että se on alun perin ollut ainoastaan yksityiskäyttöön hankittujen palvelujen käyttösopimus ja siitä on tullut ainoastaan ammattitoimintaan käytettyjen palvelujen käyttösopimus, minkä seurauksena luonnollinen henkilö voi siis menettää kuluttajan asemansa.

[30] Kursiivi tässä. Ks. vastaavasti tuomio DelayFix (60 kohta) ja tuomio Caixabank (29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[31] Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 45 kohta.

riidanalaisen sopimuksen, eikä sopimuksen kohde, jolla ei lähtökohtaisesti ole merkitystä direktiivin soveltamisalan määrittämisen kannalta.[32] Tästä säännöstä on kuitenkin tiettyjä poikkeuksia.[33]

61. Yhtäältä direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohdan nojalla direktiivin soveltamisalaan eivät kuulu sopimusehdot, jotka heijastavat ”pakollisia lakeja tai asetuksia –– [tai] kansainvälisten sopimusten, joissa jäsenvaltiot ja yhteisö ovat osallisina, määräyksiä tai periaatteita, varsinkaan liikenteen alalla”. Unionin tuomioistuin on katsonut tästä, että kun otetaan huomioon erityisesti kyseisen direktiivin tavoite eli kuluttajien suojelu kohtuuttomilta sopimuslausekkeilta elinkeinonharjoittajan kanssa tehdyissä sopimuksissa, direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa säädettyä pois sulkemista on tulkittava suppeasti niin, että taataan kyseisen direktiivin tehokas vaikutus.[34] Unionin tuomioistuin on lisäksi huomauttanut, että elinkeinonharjoittajan kuluttajan kanssa tekemään sopimukseen sisältyvä sopimusehto jää joka tapauksessa tämän direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle vain siinä tapauksessa, että kyseinen sopimusehto heijastaa lain tai asetuksen pakottavaa säännöstä direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla, luettuna direktiivin johdanto-osan 13. perustelukappaleen kanssa. Tällaista soveltamisalan ulkopuolelle jäämistä on nimittäin perusteltu sillä, että voidaan olettaa, että kansallinen lainsäätäjä on asettanut tasapainoon tiettyjen sopimusten osapuolten kaikki oikeudet ja velvollisuudet, ja tämän tasapainon unionin lainsäätäjä on nimenomaisesti pyrkinyt säilyttämään.[35]

62. Toisaalta direktiivin 93/13 johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa lisätään, että ”direktiivin ulkopuolelle jätetään erityisesti työsopimukset, perintöoikeuksia koskevat sopimukset, perhelainsäädännön oikeuksia koskevat sopimukset sekä yhtiöiden perustamista ja yhtiöjärjestystä koskevat sopimukset”. Direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa säädetyn soveltamisalan rajoituksen tavoin tämän tyyppisten sopimusten jättäminen direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle perustuu lainsäätäjän tarkoituksen näkökulmasta siihen, että lex specialis, jota sovelletaan kaikkiin näihin sopimuksiin, mahdollistaa sen, että poistetaan mahdollinen sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välinen epäsuhta.

63. Tässä tapauksessa yhtiö A väittää, että riidanalaiseen sopimukseen sovelletaan kansallista säännöstöä, joka koskee lupaavien nuorten urheilijoiden sopimuksia, ja että direktiivin 93/13 säännöksiä ei näin ollen voida soveltaa kyseiseen sopimukseen. Edellä esitetyn perusteella on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä tarkistaa, millainen on kyseisen säännöstön sisältö, ja todeta, heijastavatko sopimuksen ehdot nyt käsiteltävässä asiassa sovellettavia ja luonteeltaan pakottavia sääntöjä, joiden perusteella voidaan abstraktisti poistaa mahdollinen epätasapaino lupaavien nuorten urheilijoiden ja elinkeinonharjoittajien välillä ja jättää tietyt sopimusehdot – erityisesti riidanalainen sopimusehto, joka koskee yhtiölle maksettavaa

[32] Ks. vastaavasti tuomio Pouvin ja Dijoux (24, 25 ja 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). On kuitenkin todettava, että direktiiviluonnoksen laatimisvaiheessa komissio analysoi tietyntyyppisiä, eri jäsenvaltioissa kuluttajille tarjottuja vakiosopimuksia, kuten myyntisopimuksia, autonvuokrasopimuksia, tiettyjä pankkipalvelu- ja vakuutussopimuksia, erityyppisiä matkailualan palvelusopimuksia (loma-asuntojen vuokraus, lomakylät, matkapaketit, kiinteistöjen osa-aikainen käyttöoikeus jne.), lentoliikenteen sopimuksia (International Air Transport Associationin (Kansainvälinen ilmakuljetusliitto, IATA) suosittelemat sopimusehdot) sekä yleishyödyllisiin palveluihin liittyviä sopimuksia. Kyseiset tutkimukset ovat osoittaneet, että elinkeinonharjoittajien käyttämät yleiset sopimusehdot ovat hyvin usein kohtuuttomia ja että ehtoja on äärimmäisen vaikea saada tietoonsa ennen sopimuksen tekemistä (ks. komission 27.4.2000 päivätty kertomus kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY soveltamisesta, (KOM(2000) 248 lopull.), s. 9).

[33] Ks. määräys 19.11.2015, Tarcău (C-74/15, EU:C:2015:772, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[34] Ks. tuomio 30.5.2024, Raiffeisen Bank (C-176/23, EU:C:2024:443, jäljempänä tuomio Raiffeisen Bank, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[35] Ks. vastaavasti tuomio 26.3.2020, Mikrokasa ja Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (C-779/18, EU:C:2020:236, 52–54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio Raiffeisen Bank (22–24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

korvausta – kyseisen direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Tämän tarkistuksen yhteydessä kyseisen tuomioistuimen on kuitenkin otettava huomioon seuraavat seikat: ensinnäkin tällaista poikkeusta direktiivin soveltamisesta olisi mielestäni tulkittava suppeasti;[36] kansallisen säännöstön pakottavuudesta on todettava toiseksi, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan on niin, että voidakseen todeta, että sopimus jää direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on varmistuttava siitä, että kansallista säännöstöä sovelletaan sopimuspuolten välillä niiden valinnasta riippumatta ja täydentävästi (suoraan lain nojalla) tilanteessa, jossa sopimuspuolet eivät ole sopineet muusta järjestelystä tältä osin;[37] lisäksi kyseisen tuomioistuimen on otettava huomioon, että kun direktiivin 93/13 ohella sovelletaan muitakin kansallisia oikeussääntöjä, niitä on yleensä tulkittava tavalla, jolla turvataan mahdollisimman hyvin kyseisen direktiivin tehokas vaikutus;[38] ja kolmanneksi on todettava, ettei ole estettä sille, että muiden säännösten olemassaolo voidaan ottaa huomioon, kun arvioidaan sopimusehtojen avoimuutta ja kohtuuttomuutta kyseisen direktiivin perusteella.[39]

64. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen, että direktiivin 93/13 1 artiklan 1 ja 2 kohtaa on tulkittava siten, että urheilijana kehittymistä ja uraa tukevia palveluja koskeva sopimus, jonka osapuolia ovat yhtäältä elinkeinonharjoittaja, joka harjoittaa toimintaansa urheilijoiden valmentamisen ja kehittämisen alalla, ja toisaalta vanhempiensa edustama alaikäinen, joka ei sopimuksen tekohetkellä työskennellyt urheilijana, kuuluu lähtökohtaisesti direktiivin 93/13 soveltamisalaan, kunhan muut kyseisessä direktiivissä määritellyt direktiivin soveltamisen edellytykset täyttyvät.

2. Direktiivissä 93/13 säädetyn kuluttajansuojan vähimmäistason laajentaminen (toinen kysymys)

65. Toisella ennakkoratkaisukysymyksellään, joka on esitetty siltä varalta, että ensimmäiseen kysymykseen vastataan kieltävästi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee unionin tuomioistuimelta lähinnä, onko direktiivi 93/13 esteenä direktiivin soveltamisalan laajentamiselle yksinomaan oikeuskäytäntöteitse siten, että direktiivin säännöksiä voidaan soveltaa sopimuksiin, jotka eivät kuulu direktiivin soveltamisalaan.

66. Ensimmäiseen kysymykseen ehdottamani vastauksen perusteella katson, ettei toista kysymystä ole tarpeen tarkastella.

67. Täydellisyyden nimessä totean joka tapauksessa, että ensimmäiseen kysymykseen ehdottamastani vastauksesta ilmenee, että direktiivi 93/13 koskee ainoastaan elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisiä sopimuksia, eikä sitä – a contrario – siis voida soveltaa sopimuksiin, joiden osapuolena ei ole kuluttajaa. Kun direktiivillä 93/13 on kuitenkin toteutettu osittainen ja vähimmäistason yhdenmukaistaminen, mikään ei estä jäsenvaltioita ulottamasta niiden kansallisten sääntöjen soveltamisalaa, joilla direktiivi 93/13 on pantu täytäntöön, koskemaan muitakin sopimuksia, kuten esimerkiksi kahden kuluttajan välisiä sopimuksia tai

[36] Ks. vastaavasti komission ohjeet (s. 12).

[37] Ks. tuomio 3.4.2019, Aqua Med (C-266/18, EU:C:2019:282, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[38] Ks. analogisesti komission ohjeet (s. 15 ja 16), joissa esitetään luettelo muista unionin oikeussäännöistä, joita voidaan soveltaa samanaikaisesti.

[39] Ks. esimerkiksi 15.3.2012 annetun tuomion Pereničová ja Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144) päätösosan 2 kohdan toiseksi viimeinen virke, joka koskee kaupallisen menettelyn sopimattomuuden toteamista.

päinvastoin kahden elinkeinonharjoittajan välisiä sopimuksia.[40] Unionin tuomioistuin on nimittäin vahvistanut, että jäsenvaltioilla on edelleen erityisesti mahdollisuus soveltaa kyseisen direktiivin säännöksiä kansallisen oikeuden sääntöinä tilanteisiin, jotka eivät kuulu direktiivin soveltamisalaan, kunhan tämä on yhteensopivaa direktiivillä tavoiteltujen päämäärien ja perussopimusten kanssa.[41] Jäsenvaltiot voivat muun muassa päättää ulottaa kyseisen direktiivin sääntöjen soveltamisen koskemaan oikeushenkilöitä tai luonnollisia henkilöitä, jotka eivät ole tässä direktiivissä tarkoitettuja kuluttajia, sillä jäsenvaltioilla on edelleenkin toimivalta soveltaa kyseisen direktiivin säännöksiä aloihin, jotka eivät kuulu sen soveltamisalaan.[42] Tällainen direktiivin 93/13 soveltamisalan laajentaminen – riippumatta siitä, säädetäänkö siitä laissa vai vahvistetaanko se oikeuskäytännössä[43] – on muutenkin kysymys, joka kuuluu yksinomaan kyseisen jäsenvaltion kansallisen oikeuden soveltamisalaan.

3. Direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdan soveltaminen (kolmas kysymys)

68. Kolmannella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, kuuluuko direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan sopimusehto, jolla erityisesti vahvistetaan riidanalaisessa sopimuksessa tarkoitetusta palvelusta maksettavan korvauksen määrä, kun sopimuksen tekohetkellä kyseistä säännöstä ei vielä ollut saatettu osaksi kansallista oikeusjärjestystä.[44]

69. Ensiksi on muistutettava, että direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdan mukaan ”sopimusehtojen kohtuuttoman luonteen arviointi ei saa koskea sopimuksen pääkohteen määrittelyä eikä hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta suhteessa vastineena toimitettaviin palveluihin tai tavaroihin, jos nämä ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi” eli – toisin sanoen – jos sopimusehdot täyttävät kyseisen direktiivin mukaisen avoimuuden vaatimuksen. Kuten unionin tuomioistuin on todennut, kyseisessä säännöksessä tarkoitetut sopimusehdot kuuluvat direktiivillä säännellylle alalle, mutta niiden kohtuutonta luonnetta ei saada arvioida direktiivin 3 artiklan 1 kohdan nojalla vain sikäli kuin toimivaltainen kansallinen tuomioistuin yksittäistapauksen tutkittuaan katsoo, että elinkeinonharjoittaja on laatinut ne selkeästi ja ymmärrettävästi.[45]

[40] Näin voisi olla esimerkiksi, jos yksi elinkeinonharjoittaja on heikommassa asemassa kuin toinen. Tämä tilanne on kuitenkin hypoteettinen, koska jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä ei nähtävästi ole tehty tämän tyyppisiä ulottamispäätöksiä (ks. komission ohjeiden liite II, jossa on yhteenveto direktiivin 93/13 8 a artiklan mukaisista ilmoituksista).

[41] Ks. analogisesti tuomio 2.4.2020, Condominio di Milano, via Meda (C-329/19, EU:C:2020:263, 32–38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 21.12.2021, Trapeza Peiraios (C-243/20, EU:C:2021:1045, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[42] Ks. tuomio 2.4.2020, Condominio di Milano, via Meda (C-329/19, EU:C:2020:263, 34 kohta).

[43] Tästä on todettava, että 7.8.2018 antamassaan tuomiossa Banco Santander ja Escobedo Cortés (C-96/16 ja C-94/17, EU:C:2018:643, 69 kohta) unionin tuomioistuin on katsonut, että vaikka ylimmän tuomioistuimen (kyseisessä asiassa Tribunal Supremo (ylin tuomioistuin, Espanja)) oikeuskäytännön osalta ei tosin näytä olevan kyse tiukemmista säännöistä, joita jäsenvaltiot voivat antaa direktiivin 93/13 8 artiklan nojalla varmistaakseen kuluttajansuojan korkeamman tason, erityisesti koska tämä oikeuskäytäntö ei näytä olevan lain tavoin sitova eikä se ole oikeuslähde Espanjan oikeusjärjestyksessä, on kuitenkin niin, että Tribunal Supremon kyseisessä asiassa esittämän kaltaiseen oikeuskäytäntöön perustuvan perusteen vahvistaminen vastaa mainitulla direktiivillä tavoiteltua kuluttajansuojan päämäärää. Direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdasta ja kyseisen direktiivin yleisestä rakenteesta nimittäin ilmenee, ettei tämän direktiivin tarkoituksena ole niinkään sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien kokonaisvaltainen sopimustasapaino kuin sen välttäminen, että näiden oikeuksien ja velvollisuuksien välille aiheutuisi epätasapaino kuluttajien vahingoksi. Ks. myös tuomio 14.3.2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207, 60–64 kohta).

[44] Direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohta nimittäin saatettiin osaksi Latvian oikeutta vasta myöhemmin eli vuonna 2014. Lisäksi komission ohjeiden liitteestä II ilmenee, että Latvian kansallisella lainsäädännöllä ei ylitetä direktiivissä 93/13 säädettyä vähimmäistason sääntöä.

[45] Tuomio 3.6.2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309, jäljempänä tuomio Caja de Ahorros, 32 kohta) ja tuomio 21.3.2024, Profi Credit Bulgaria (Luottosopimuksen liitännäispalvelut) (C-714/22, EU:C:2024:263, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

70. Kyseisen säännöksen sääntelyn kohteena ovat siis yksinomaan sellaisten sopimusehtojen sisällöllisen valvonnan yksityiskohtaiset säännöt ja ulottuvuus, joista ei ole neuvoteltu erikseen ja joissa kuvataan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehtyjen sopimusten olennaiset suoritukset.[46] Jos siis sopimusehto koskee sopimuksen pääkohteen määrittelyä tai hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta, sopimusehdon kohtuullisuutta ei ole arvioitava direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdan nojalla, jos kyseinen ehto on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.[47]

71. Kyseisen säännöksen saattamisesta osaksi kansallista oikeutta on todettava toiseksi, että unionin tuomioistuin on katsonut, ettei mikään estä jäsenvaltiota pitämästä voimassa tai antamasta direktiivillä säännellyllä koko alalla – sen 4 artiklan 2 kohta mukaan lukien – sääntöjä, jotka ovat tiukempia kuin itse direktiivissä asetetut säännöt, kunhan niillä pyritään varmistamaan kuluttajansuojan korkeampi taso.[48] Kyseisessä 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut sopimusehdot kuuluvat nimittäin hyvinkin direktiivillä säännellylle alalle, ja direktiivin 8 artiklaa – jonka nojalla jäsenvaltiot voivat antaa tiukempia säännöksiä varmistaakseen kuluttajansuojan korkeamman tason – sovelletaan näin ollen myös kyseisen 4 artiklan 2 kohtaan.[49] Tästä unionin tuomioistuin on todennut, että jotta direktiivin 93/13 mukaiset kuluttajansuojaan liittyvät tavoitteet taattaisiin käytännössä, kyseinen 4 artiklan 2 kohta on aina pantava täytäntöön kokonaisuudessaan siten, että kielto arvioida sopimusehtojen kohtuuttomuutta koskee ainoastaan selvästi ja ymmärrettävästi laadittuja sopimusehtoja.[50]

72. Tästä seuraa, että jos direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaa ei ole pantu täytäntöön, kansallinen tuomioistuin voi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välistä sopimusta koskevassa asiassa kaikissa olosuhteissa arvioida sellaisen sopimusehdon kohtuuttomuutta, josta ei ole erikseen neuvoteltu ja joka koskee muun muassa kyseisen sopimuksen pääkohdetta tai hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta, silloinkin kun elinkeinonharjoittaja on laatinut tämän sopimusehdon edeltä käsin selkeästi ja ymmärrettävästi.[51] Kun tällaisella valinnalla sallitaan sopimusehtojen kohtuuttomuuden täydellinen tuomioistuinvalvonta, sillä varmistetaan direktiivin 8 artiklan mukaisesti kuluttajalle kyseisessä direktiivissä säädettyä korkeampi suojan taso.[52]

73. Koska tässä tapauksessa riidanalainen sopimus on tehty vuonna 2009 ja direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohta on saatettu osaksi Latvian oikeutta vasta vuonna 2014, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kaltainen kansallinen tuomioistuin voi siis joka tapauksessa arvioida kyseiseen sopimukseen sisältyvän ehdon kohtuuttomuutta riippumatta siitä, koskeeko ehto sopimuksen kohdetta tai hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta suhteessa vastineena toimitettaviin palveluihin tai tavaroihin, ja näin on silloinkin, kun elinkeinonharjoittaja on laatinut tämän sopimusehdon edeltä käsin selkeästi ja ymmärrettävästi.[53]

[46] Tuomio Caja de Ahorros (34 kohta).

[47] Tuomio Caja de Ahorros (40–44 kohta).

[48] Tuomio Caja de Ahorros (40 kohta).

[49] Tuomio Caja de Ahorros (35 kohta).

[50] Puutteellisena on nimittäin pidetty kansallista lainsäädäntöä, jolla suljettiin pois tuomioistuinten mahdollisuudet valvoa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehtyjen sopimusten olennaisia suorituksia kuvaavia sopimusehtoja silloinkin, kun nämä lausekkeet olivat epäselviä ja vaikeasti ymmärrettäviä, ja jonka seurauksena kuluttaja ei siis voinut millään tavoin vedota siihen, että sopimuksen pääkohteen määrittelyä ja hinnan asianmukaisuutta suhteessa vastineena toimitettaviin palveluihin tai tavaroihin koskeva sopimusehto oli kohtuuton (tuomio Caja de Ahorros (37 ja 38 kohta), jossa viitataan 10.5.2001 annettuun tuomioon komissio v. Alankomaat (C-144/99, EU:C:2001:257)). Ks. myös komission ohjeet (s. 23 ja 147 alaviite) sekä komission ohjeiden liite II, jossa on luettelo jäsenvaltioista, joiden kansallisessa lainsäädännössä on laajennettu kohtuuttomuuden arviointi koskemaan myös sopimusehtoja, joissa määritellään sopimuksen pääkohde, ja hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta, vaikka kyseiset ehdot olisi esitetty selkeästi ja ymmärrettävästi.

[51] Ks. vastaavasti tuomio Caja de Ahorros (41 ja 42 kohta).

[52] Ks. vastaavasti tuomio Caja de Ahorros (43 kohta).

[53] Tämä vastaus perustuu olettamaan, jonka mukaan lakia, jolla direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohta on pantu täytäntöön, ei sovelleta taannehtivasti.

74. Edellä esitetyn perusteella kolmanteen kysymykseen on vastattava, että jos direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaa ei ollut saatettu osaksi kansallista oikeutta riidanalaisen sopimuksen tekohetkellä, kansallisen tuomioistuimen pitäisi joka tapauksessa voida arvioida tietyn sopimusehdon direktiivin 3 artiklassa tarkoitettua kohtuuttomuutta riippumatta siitä, koskeeko kyseinen ehto sopimuksen pääkohdetta tai hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta suhteessa vastineena toimitettaviin palveluihin tai tavaroihin, ja näin on silloinkin, kun elinkeinonharjoittaja on laatinut tämän sopimusehdon edeltä käsin selkeästi ja ymmärrettävästi.

4. Direktiivin 93/13 5 artiklan mukainen avoimuuden vaatimus (neljäs kysymys)

75. Neljännellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko katsottava, että pääasiassa riidanalaisen sopimusehdon kaltainen sopimusehto, jossa määrätään, että urheilija sitoutuu maksamaan urheilijana kehittymistä ja uran tukemista koskevista palveluista korvauksen, jonka määrä on 10 prosenttia urheilijan seuraavien 15 vuoden aikana saamista tuloista, on direktiivin 93/13 5 artiklassa tarkoitetulla tavalla laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi, ja jos on, millaisin edellytyksin näin on katsottava.

76. Tarkemmin sanottuna kysymys koskee sitä, kuinka ja millä tavalla avoimia sopimusehtojen on oltava, jotta niitä ei pidetä kohtuuttomina. Tästä on muistutettava, että direktiivin 93/13 5 artiklassa säädetään yhtäältä, että jos on kyse sopimuksesta, jonka kaikki tai tietyt kuluttajalle esitetyt ehdot on laadittu kirjallisesti, ehdot on aina laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi, ja toisaalta, että jos ehdon merkityksestä syntyy epäilystä, kuluttajalle suotuisin tulkinta on etusijalla.

77. Sopimusehtojen avoimuutta koskevasta vaatimuksesta, sellaisena kuin se ilmenee direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdasta ja 5 artiklasta, unionin tuomioistuin on korostanut, että tämä vaatimus ei voi rajoittua pelkästään ehdon muodolliseen ja kieliopilliseen ymmärrettävyyteen, vaan – päinvastoin – koska kyseisellä direktiivillä toteutettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli muun muassa tietojen puolesta, kyseisen direktiivin vaatimusta siitä, että sopimusehdot on laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi, on tulkittava laajasti.[54]

78. Kyseinen avoimuuden vaatimus ei näin ollen tarkoita vain sitä, että sopimusehdon on oltava muodollisesti ja kieliopillisesti asianomaiselle kuluttajalle ymmärrettävä,[55] vaan myös sitä, että tavanomaisesti valistuneella ja kohtuullisen tarkkaavaisella ja huolellisella keskivertokuluttajalla on oltava mahdollisuus ymmärtää, miten kyseinen ehto toimii konkreettisesti, ja arvioida näin ollen täsmällisten ja helppotajuisten perusteiden nojalla, mitä mahdollisesti merkittäviä taloudellisia seurauksia tällaisella ehdolla on hänen taloudellisten velvoitteidensa kannalta.[56]

[54] Ks. tuomio 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, 72 kohta); tuomio 20.9.2017, Andriciuc ym. (C-186/16, EU:C:2017:703, jäljempänä tuomio Andriciuc, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio Caixabank (36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[55] Tämä edellyttää yhtäältä, että kuluttajalla on ollut mahdollisuus tosiasiallisesti tutustua sopimusehtoon ennen sopimuksen tekemistä, ja toisaalta, että eri ehdot ovat ymmärrettäviä, kun otetaan huomioon niiden sanamuodon selkeys ja käytetyn terminologian tarkkuus ja mahdollisesti muut sopimusehdot, joita on arvioitava yhdessä kyseisen ehdon kanssa. Tässä arvioinnissa on otettava huomioon myös niiden kuluttajien tilanne tai näkökulma, joille kyseiset sopimusehdot on osoitettu (ks. vastaavasti tuomio 23.4.2015, Van Hove (C-96/14, EU:C:2015:262, 48 ja 50 kohta)).

[56] Ks. tuomio 18.11.2021, A. S.A. (C-212/20, EU:C:2021:934, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio Caixabank (37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Unionin tuomioistuin on täsmentänyt avoimuuden vaatimusta edelleen varsinkin sellaisten sopimusehtojen osalta, jotka ovat oleellisia niiden velvollisuuksien laajuuden kannalta, joihin sitoutumisen kuluttajat hyväksyvät. Tällaisia sopimusehtoja ovat esimerkiksi ne, joilla määrätään maksut, jotka kuluttajien on suoritettava lainasopimuksen nojalla. Jotkin näistä tuomioista koskevat erityisesti kiinnelainasopimuksia, jotka ovat ulkomaanvaluutan määräisiä tai jotka on sidottu ulkomaan valuuttaan (ks. komission ohjeet (s. 26 ja 27)).

79. Vaatimuksen, jonka mukaan sopimusehto on laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi, on näin ollen ymmärrettävä edellyttävän myös sitä, että sopimuksessa esitetään avoimesti sen mekanismin konkreettinen toiminta, johon asianomaisessa ehdossa viitataan, sekä tarvittaessa tämän mekanismin ja muissa sopimusehdoissa määrätyn mekanismin välinen suhde siten, että kuluttajalla on mahdollisuus täsmällisten ja helppotajuisten perusteiden nojalla arvioida, minkälaisia taloudellisia seurauksia siitä hänelle aiheutuu. [57]

80. Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että riidanalaisen sopimuksen tekohetkellä C:llä ei ollut käytettävissään sellaisia kattavia tietoja tarjotun palvelun arvosta ja palvelun vastineena maksettavasta määrästä, joiden perusteella hän olisi voinut arvioida sopimuksesta hänelle mahdollisesti aiheutuvia taloudellisia seurauksia. Vaikka tällaisen arvioinnin tekeminen ei toki kuulu unionin tuomioistuimen tehtäviin, seuraavilla seikoilla on minusta kuitenkin merkitystä, kun arvioidaan, voidaanko kyseistä sopimusehtoa pitää avoimena.

81. Minusta näyttää ensinnäkin siltä, että on riidatonta, että tavanomaisesti valistunut ja kohtuullisen tarkkaavainen ja huolellinen keskivertokuluttaja [58] voi helposti ymmärtää korvausta koskevan riidanalaisen ehdon sekä muodollisesti ja kieliopillisesti että sen laskutoimituksen näkökulmasta, jonka mukaan määräytyy korvaus, joka C:n on maksettava yhtiölle A. Asiassa ei nimittäin käsittääkseni ole riitautettu sitä, että C ja hänen vanhempansa ovat kyenneet ymmärtämään, miten kyseinen sopimusehto – joka perustuu täsmälliseen perusteeseen (korvauksen laskeminen on yksinkertaista, koska korvauksen ”määrä on 10 prosenttia kaikista nettotuloista, joita urheilija saa sopimuksen voimassaoloaikana” eli etukäteen määritellyllä 15 vuoden ajanjaksolla) ja joka on myös helppotajuinen (sopimusehdossa ei viitata seikkoihin, jotka tekisivät laskutavasta monimutkaisemman, kuten esimerkiksi mahdolliseen indeksointiin) – käytännössä toimii. Näin ollen ei liene epäilystäkään siitä, että kyseinen urheilija kykeni ymmärtämään sopimuksessa käytetyn laskutavan, mikä toki perustuu olettamaan siitä, että yhtiö A on täsmentänyt, mitä ”kaikilla nettotuloilla” tarkoitetaan.

82. Kun korvauksen tarkkaa määrää oli objektiivisesti mahdotonta ennakoida, koska se riippui C:n tulevaisuudessa saamien tulojen määrästä, toiseksi on todettava, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan avoimuutta koskevaa vaatimusta on arvioitava niiden seikkojen perusteella, jotka kyseisellä elinkeinonharjoittajalla oli tiedossaan kuluttajan kanssa tekemänsä sopimuksen tekohetkellä. Elinkeinonharjoittajalta ei siis voida vaatia, että tämä ilmoittaa kuluttajalle hänen sitoumuksensa lopullisista taloudellisista seurauksista, jotka riippuvat tulevista, ennalta arvaamattomista ja kyseisen elinkeinonharjoittajan tahdosta riippumattomista tapahtumista. [59]

83. Kolmanneksi on todettava, että unionin tuomioistuin on todennut tästä, että kuluttajan on kuitenkin voitava niiden tietojen avulla, jotka elinkeinonharjoittajan on annettava ennen sopimuksen tekemistä, tehdä päätöksensä harkitusti ja tietoisena yhtäältä siitä mahdollisuudesta, että tällaiset tapahtumat voivat toteutua, ja toisaalta seurauksista, joita niistä saattaa aiheutua. [60] Näin ollen kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on ottaa huomioon kaikki sopimuksen tekoon liittyvät olosuhteet ja tarkistaa, ovatko elinkeinonharjoittajan ennen sopimuksen tekemistä toimittamat tiedot mahdollistaneet sen, että tavanomaisesti valistunut kuluttaja voi tehdä päätöksensä harkitusti ja tietoisena kaikista seurauksista, joita kyseisen sopimuksen tekemisestä

[57] Ks. tuomio Andriciuc (45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[58] Tällä viittaan siis arviointiperusteeseen, jota sovelletaan sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevaan direktiiviin perustuvassa arvioinnissa (ks. direktiivin johdanto-osan 18 perustelukappale).

[59] Tuomio 12.1.2023, D.V. (Asianajajan palkkio – Tuntihinnan periaate) (C-395/21, EU:C:2023:14, jäljempänä tuomio D.V., 43 kohta).

[60] Ks. analogisesti tuomio D.V. (42 ja 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

aiheutuu. Tässä yhteydessä kansallisen tuomioistuimen on muun muassa tarkistettava, onko yhtiö A kertonut C:lle kaikista sen tarjoamista huomattavan monipuolisista palveluista [61] ja niiden kestosta siten, että C on voinut arvioida palvelujen arvoa kokonaisuutena suhteessa korvaukseen, joka hänen mahdollisesti tulisi maksaa kyseiselle yhtiölle, sillä nämä ovat juuri ne kaksi seikkaa, joiden perusteella päätös tehdä sopimus kyseisen yhtiön kanssa olisi loogisesti tullut tehdä.

84. Kaiken edellä esitetyn perusteella neljänteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 5 artiklaa on tulkittava siten, että vaatimus, jonka mukaan sopimusehdot on laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi, merkitsee, että yrityksen, joka tarjoaa urheilijana kehittymistä ja uraa tukevia palveluja, on annettava nuorelle urheilijalle riittävät tiedot, jotta hän voi tehdä valistuneen päätöksen, joka perustuu täsmällisiin tietoihin, joten sopimusehdon on oltava muodollisesti ja kieliopillisesti ymmärrettävä ja lisäksi kuluttajan on sen perusteella voitava yhtäältä hahmottaa täysimääräisesti ne merkittävät taloudelliset seuraukset, joita kyseisellä ehdolla voi olla hänen taloudellisten sitoumustensa näkökulmasta, ja toisaalta kuluttajan on voitava arvioida kyseisten taloudellisten seurausten asianmukaisuutta suhteessa kyseisen yrityksen tarjoamien palvelujen yhteenlaskettuun arvoon.

5. Korvausta koskevan sopimusehdon kohtuuttomuus direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdan kannalta (viides kysymys)

85. Viidennellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, aiheutetaanko riidanalaisella sopimusehdolla direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla kuluttajan vahingoksi huomattava epätasapaino osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille, kun kyseisessä sopimusehdossa suoritetun palvelun arvolla ja kuluttajalta siitä veloitettavalla hinnalla ei ole minkäänlaista yhteyttä. Tällä kysymyksellä pyritään siis arvioimaan, onko riidanalaista sopimusehtoa pidettävä kohtuuttomana, ja erityisesti, soveltuuko kyseessä olevassa sopimuksessa määrätty korvauksen laskutapa yhteen direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdan kanssa.

86. Aluksi on mielestäni syytä esittää eräitä tarkentavia huomioita riidanalaisen sopimusehdon mahdollisen kohtuuttomuuden arvioinnista.

87. Yhtäältä on palautettava mieleen, että kyseisen sopimusehdon voidaan tulkita liittyvän sekä sopimuksen pääkohteeseen [62] että hinnan tai korvauksen asianmukaisuuteen [63] direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Mainitun säännöksen nojalla tällainen sopimusehto siis kuuluu kyseisen direktiivin soveltamisalaan, mutta sen kohtuuttomuutta ei voida arvioida direktiivin 3 artiklan 1 kohdan nojalla, jos se täyttää direktiivin mukaisen avoimuuden vaatimuksen. Näin ollen jäljempänä esittämälläni analyysilla on merkitystä ainoastaan, jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo joko, ettei riidanalainen sopimusehto täytä avoimuuden vaatimusta – siltä osin kuin pelkästään se seikka, että sopimusehtoa ei ole laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi, ei tee siitä kohtuutonta [64] –, tai, että se

[61] Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 6 alaviite.

[62] Tällä tarkoitetaan sitä, että kyseisellä sopimusehdolla ”vahvistetaan sopimuksen olennaiset suoritukset[,] – – jotka sellaisenaan määrittävät sopimusta” (ks. tuomio Andriciuc, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[63] Tällä tarkoitetaan sitä, että kyseinen sopimusehto koskee ”tavaroiden ja palvelujen hinta-laatusuhdetta” (ks. direktiivin 93/13 johdanto-osan 19. perustelukappale).

[64] Ks. neljännen ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelun yhteydessä esittämäni analyysi tuomiosta Banco Santander (66 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Kansallisessa lainsäädännössä voidaan kuitenkin säätää, että avoimuuden puute voi johtaa suoraan sopimusehtojen pätemättömyyteen ilman, että olisi sovellettava direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua kohtuuttomuutta koskevaa perustetta. Ks. myös komission ohjeet (s. 19).

voi arvioida sopimusehdon kohtuuttomuutta, koska direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaa ei voida soveltaa tässä asiassa, koska riidanalaisen sopimuksen tekohetkellä kyseistä säännöstä ei vielä ollut saatettu osaksi Latvian oikeutta.[65] Joka tapauksessa on todettava, että direktiivin 5 artiklassa edellytetty sopimusehdon avoimuus on yksi niistä olennaisista seikoista, jotka myös on otettava huomioon, kun arvioidaan, onko sopimusehtoa pidettävä kohtuuttomana.[66]

88. Toisaalta on todettava, että unionin tuomioistuimella on kyseisellä alalla toimivalta tulkita direktiivin 93/13 käsitteitä ja niitä perusteita, joita kansallinen tuomioistuin voi tai joita sen täytyy soveltaa, kun se tutkii sopimusehtoa sen säännökset huomioon ottaen, ja kansallisen tuomioistuimen on kyseisten perusteiden avulla lausuttava tietyn sopimusehdon konkreettisesta luokittelusta esillä olevan asian olosuhteet huomioon ottaen. Tästä seuraa, että unionin tuomioistuimen on esitettävä ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle ainoastaan ne seikat, jotka viimeksi mainitun on tarkoitus ottaa huomioon tässä yhteydessä.[67]

89. Näiden toteamusten jälkeen on muistutettava, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa säädetään, että sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se lojaliteettiperiaatteen vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille. Tästä seuraa, että kansallisen tuomioistuimen on tutkittava kaikki asiassa vallitsevat olosuhteet huomioon ottaen ensiksi, onko kyse mahdollisesti lojaliteettivaatimuksen noudattamatta jättämisestä, ja toiseksi, onko kyse direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta kuluttajan vahingoksi koituvasta huomattavasta epätasapainosta.[68]

90. Yhtäältä lojaliteettivaatimuksesta on todettava, että direktiivin johdanto-osan 16. perustelukappaleessa todetaan muun muassa, että kyseisen vaatimuksen ”voi täyttää elinkeinonharjoittaja, joka kohtelee oikeudenmukaisesti ja kohtuullisesti toista osapuolta, jonka lailliset edut hänen on otettava huomioon” ja että kansallisen tuomioistuimen ”on kiinnitettävä erityistä huomiota osapuolten neuvotteluasemien vahvuuteen sekä siihen, onko kuluttajaa jollakin tavoin kannustettu suostumaan ehtoon ja onko tavarat ja palvelut myyty tai toimitettu kuluttajan tekemästä erityistilauksesta”.[69] Kansallisen tuomioistuimen on siis tarkistettava, saattoiko kuluttajaa lojaalisti ja kohtuullisesti kohteleva elinkeinonharjoittaja perustellusti odottaa, että kuluttaja olisi yksilöllisissä sopimusneuvotteluissa hyväksynyt tällaisen ehdon.[70]

91. Toisaalta unionin tuomioistuin on todennut osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien huomattavaa epätasapainoa koskevasta vaatimuksesta, jota erityisesti viides ennakkoratkaisukysymys koskee, että tämän arvioinnissa on otettava muun muassa huomioon säännöt, joita kansallisessa lainsäädännössä sovellettaisiin ilman osapuolten sopimusta niin, että arvioidaan, saattaako ja missä määrin sopimus kuluttajan voimassa olevassa kansallisessa lainsäädännössä säädettyä heikompaan asemaan.[71] Tällaisella vertailevalla arvioinnilla kansallinen tuomioistuin voi nimittäin ratkaista, saattaako sopimus kuluttajan voimassa olevassa

65 Ks. kolmatta ennakkoratkaisukysymystä koskeva analyysini. Ks. myös komission ohjeet (s. 24, 163 alaviite), joissa todetaan, että kansallinen lainsäädäntö voi antaa tuomioistuimille mahdollisuuden arvioida hinnan asianmukaisuutta silloinkin, kun sitä koskevat ehdot ovat selkeät ja ymmärrettävät.

66 Ks. vastaavasti tuomio 26.4.2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, 27 ja 28 kohta) ja tuomio Banco Santander (66 kohta). Esimerkiksi direktiivin 93/13 liitteessä olevan 1 kohdan i alakohdan ja direktiivin johdanto-osan 20. perustelukappaleen mukaan se, ettei kuluttajalla ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta tutustua sopimusehtoon, on seikka, joka viittaa sopimusehdon kohtuuttomuuteen.

67 Tuomio Banco Santander (50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

68 Tuomio Banco Santander (63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

69 Ks. vastaavasti tuomio Banco Primus (59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

70 Tuomio Banco Santander (64 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

71 Tuomio Banco Santander (65 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

kansallisessa lainsäädännössä säädettyä heikompaan asemaan, ja jos saattaa, niin missä määrin.[72] Jos kansallisessa lainsäädännössä ei kuitenkaan ole asiaa koskevia täydentäviä säännöksiä (kuten voi olla, kun on kyse lupaavan nuoren urheilijan sopimuksessa määrätyn korvauksen määrittämisestä), huomattavan epätasapainon arvioinnissa on otettava huomioon muita viitekohtia, kuten lojaalit ja tasapuoliset markkinakäytännöt, joita sovellettiin sopimuksen tekohetkellä korvauksiin kyseisessä urheilulajissa,[73] tai vertailu, joka koskee tietystä sopimuksesta sen osapuolille johtuvia oikeuksia ja velvollisuuksia ja jossa otetaan huomioon sopimuksen luonne ja toisiinsa liittyvät sopimusehdot.[74] Tässä yhteydessä on merkitystä myös sen oikeudellisen tilanteen tutkimisella, jossa mainittu kuluttaja on, kun otetaan huomioon hänen käytettävissään olevat kansallisen lainsäädännön mukaiset keinot kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi.[75] Vielä on todettava, että direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdan nojalla kansallisen tuomioistuimen, joka arvioi sopimusehdon kohtuuttomuutta, on otettava huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitattava sopimuksen tekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin sekä kaikkiin muihin sopimuksen ehtoihin tai toiseen sopimukseen, josta se on riippuvainen.[76]

92. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on tarkistaa nyt käsiteltävän asian tosiseikat ja sovellettavat kansalliset oikeussäännöt ja arvioida tämän jälkeen pääasiassa kyseessä olevaa tilannetta, missä yhteydessä sen on otettava huomioon tämän ratkaisuehdotuksen 91–93 kohdassa esitetyt seikat.

93. Unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee, että tässä tapauksessa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava, onko lupaavien nuorten urheilijoiden sopimuksia koskevassa kansallisessa lainsäädännössä korvausta koskevia säännöksiä, joista riidanalaisella sopimuksella olisi poikettu. Jos tällaista lainsäädäntöä ei ole, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tutkittava lojaalit ja tasapuoliset markkinakäytännöt, jotka koskevat kyseessä olevista palveluista kyseisessä urheilulajissa maksettavia korvauksia ja joita sovellettiin sopimuksen tekohetkellä. Lisäksi kyseisen tuomioistuimen on direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdan nojalla otettava huomioon sopimuksen kohteena olevien palvelujen luonne ja tarkistettava, voiko riidanalainen sopimusehto olla kohtuuton siksi, ettei yhtiön A suorittaman palvelun arvolla ja korvauksella, joka C:n tulee maksaa kyseisistä suorituksista, mahdollisesti ole yhteyttä.

94. Tästä on todettava, että kun ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin arvioi, aiheutetaanko sopimusehdolla mahdollisesti huomattava epätasapaino osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, sen on mielestäni otettava huomioon, voiko palveluntarjoaja osoittaa, että korvaus, jonka määrä on 10 prosenttia kaikista C:n tuloista riidanalaisen sopimuksen voimassaoloaikana, on tosiasiallisesti sidottu yhtiön A suorittamiin palveluihin, ja vastaako tällainen korvaus palvelujen markkinaehtoista arvoa kyseisessä urheilulajissa. Suoritetun palvelun ja siitä maksetun hinnan

72 Ks. vastaavasti tuomio Banco Primus (59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

73 Ks. analogisesti tuomio Banco Santander (65 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

74 Ks. vastaavasti tuomio Banco Primus (67 kohta, ensimmäinen luetelmakohta). Ks. myös komission ohjeet (s. 33 ja 241 alaviite).

75 Ks. tuomio 14.3.2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, 68 kohta).

76 Tuomio Banco Primus (61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

täyttä epäsuhtaa toisiinsa nähden ei mielestäni voida hyväksyä edes siinä tilanteessa, että tällainen suhteettomuus olisi sallittu kansallisen lainsäädännön nojalla tai että sitä ei olisi nimenomaisesti kielletty kyseisessä lainsäädännössä.[77]

95. Totean tästä, että mielestäni on kuitenkin tärkeää, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ottaa huomioon seuraavat seikat, jotka puoltavat sitä, ettei kyse ole huomattavasta epätasapainosta: i) korvausta voidaan vaatia maksettavaksi ainoastaan, jos kyseisten tulojen määrä on vähintään 1 500 euroa kuukaudessa; ii) riidanalaisen sopimuksen mukaan C olisi voinut päättää yksipuolisesti irtisanoa sopimuksen minkäänlaisia korvauksia maksamatta, jos hän esimerkiksi olisi päättänyt olla jatkamatta ammattilaisuraansa,[78] ja iii) yhtiö A on suorittanut palveluja ilman takeita siitä, että C pääsisi toivottuun tulokseen eli hänestä tulisi ammattilainen, mikä tarkoittaa, että kyseiseen sopimukseen liittyy luonteensa puolesta merkittävä yhtiöön kohdistuva riskitekijä.[79] Minusta ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tässä yhteydessä näet otettava huomioon se, että C:n maksamalla korvauksella rahoitetaan paitsi yhtiön A C:lle tarjoamat palvelut myös palveluja, joita on tarjottu kaikille muillekin lupaaville nuorille urheilijoille, jotka ovat tehneet samankaltaiset sopimukset kyseisen yhtiön kanssa (myös heille, joista ei ole tullut ammattilaisia), ja näin on mahdollisesti monen vuoden ajan. Kyseisen tuomioistuimen arvioinnin on siis kohdistuttava kyseiseen järjestelmään kokonaisuudessaan.

96. Lopuksi totean, että kyseisen tuomioistuimen on kuitenkin otettava huomioon myös seikat, jotka puoltavat sitä, että kyse on huomattavasta epätasapainosta, ja joita ovat muun muassa se, että riidanalaisessa sopimuksessa ei nähtävästi ole sopimusehtoa, jossa määrättäisiin osapuolten mahdollisuudesta sopia nuoren urheilijan velvoitteiden vähentämisestä tai sopimuksen keston muuttamisesta esimerkiksi, kun nuori urheilija tulee täysi-ikäiseksi, tai suoritettujen palvelujen määrän tai keston mukaan, kun tällainen sopimusehto on yleensä välttämätön nuoren urheilijan etujen huomioon ottamiseksi.

97. Kaiken edellä esitetyn perusteella viidenteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kun arvioidaan, onko urheilijana kehittymistä ja uraa tukevia palveluja koskevan sopimuksen ehto – jossa määrätään, että nuori urheilija, joka tekee sopimuksen kuluttajana, sitoutuu maksamaan kyseisistä palveluista korvauksen, jonka määrä on 10 prosenttia hänen seuraavien 15 vuoden aikana saamistaan tuloista, jos hänestä tulee ammattiurheilija – mahdollisesti kohtuuton, merkitystä on sillä, että lojaliteettivaatimusta ei mahdollisesti ole noudatettu tai että kuluttajan vahingoksi on mahdollisesti aiheutunut huomattava epätasapaino, jolloin arvioinnissa on otettava huomioon muun muassa, onko kansallisessa oikeudessa sääntöjä, joita sovelletaan, jos osapuolet eivät ole sopineet asiasta, siten, että arvioidaan, saattaako sopimus kuluttajan voimassa olevassa kansallisessa lainsäädännössä säädettyä heikompaan asemaan, ja jos saattaa, niin missä määrin, ja jos tällaisia sääntöjä ei ole, huomioon on otettava markkinakäytännöt, joita sovellettiin sopimuksen tekohetkellä ja jotka koskevat kyseisessä urheilulajissa maksettavia korvauksia, kunhan kyseiset käytännöt ovat lojaaleja ja tasapuolisia, ja lisäksi sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne viitaten sopimuksen tekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin sekä

[77] Ks. analogisesti tuomio 16.7.2020 Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, 79 kohta), jossa oli kyse sopimusehdosta, jossa lainanottaja velvoitetaan maksamaan kaikki kiinnelainan perustamisesta ja kuolettamisesta aiheutuvat kulut, ja jossa unionin tuomioistuin katsoi, että asiakkaalle vyörytettyjen kustannusten on vastattava tosiasiallisesti suoritettuja palveluja, ja tuomio 16.3.2023, Caixabank (Lainan toimituspalkkio), (C-565/21, EU:C:2023:212, 59 kohta), jossa se, että lainan toimituspalkkiota koskevan sopimusehdon ei voitu katsoa vaikuttavan epäsuotuisasti kuluttajan oikeusasemaan, sellaisena kuin siitä on säädetty kansallisessa oikeudessa, edellytti, että kuluttajalta lainan toimituspalkkiona veloitetun maksun määrä ei ollut suhteeton lainan määrään nähden.

[78] Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava tämä toteamus, joka perustuu yksinomaan yhtiön A istunnossa esittämiin tietoihin.

[79] Ks. vastaavasti tuomio 16.3.2010, Olympia Lyonnais (C-325/08, EU:C:2010:143, 42 kohta).

kaikkiin muihin sopimuksen ehtoihin tai toiseen sopimukseen, josta se on riippuvainen, ja muun muassa se, vastaako vaadittu korvaus palvelujen markkinaehtoista arvoa kyseisessä urheilulajissa, ottaen erityisesti huomioon riski, joka elinkeinonharjoittajalle aiheutuu siitä, ettei sillä ole takeita korvauksen saamisesta, jos nuoresta urheilijasta ei tule ammattiurheilijaa.

6. Se, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan nojalla kohtuuton sopimusehto ei ole sitova (kuudes kysymys)

98. Kuudennella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko silloin, kun todetaan, että sopimusehto on direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla kohtuuton, direktiivin 6 artiklan 1 kohta esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin voi alentaa määrää, joka kuluttajaa voidaan vaatia maksamaan, vastaamaan todellisia kustannuksia, joita elinkeinonharjoittajalle on aiheutunut sopimuksen täyttämisestä.

99. Tästä seuraa, että kuudes kysymys koskee sitä, voiko kansallinen tuomioistuin mahdollisesti tarkistaa tai muuttaa sopimusehtoa, jos se pitää sitä kohtuuttomana.

100. Tästä on muistutettava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa säädetään, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Kyseisessä säännöksessä säädetään myös, että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.

101. Kuten unionin tuomioistuin on toistuvasti korostanut, kyseinen säännös on pakottava säännös, jolla pyritään korvaamaan muodollinen tasapaino, joka sopimuksessa perustetaan sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, todellisella tasapainolla, jolla voidaan palauttaa sopimuspuolten välinen yhdenvertaisuus.[80] Kun lisäksi otetaan huomioon sen yleisen edun luonne ja merkityksellisyys, johon direktiivillä 93/13 kuluttajille annettu suoja perustuu, direktiivin 6 artiklan on katsottava olevan sellaisia kansallisia sääntöjä vastaava normi, jotka kuuluvat kansallisen oikeusjärjestyksen perusteisiin.[81]

102. Siten unionin tuomioistuin on jo todennut, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että on lähtökohtaisesti katsottava, ettei kohtuuttomaksi todettu sopimusehto ole koskaan ollut olemassa, minkä vuoksi sillä ei voi olla vaikutuksia kuluttajaan nähden.[82] Näin ollen siitä, että tällainen ehto todetaan kohtuuttomaksi tuomioistuimessa, on lähtökohtaisesti seurattava sen oikeudellisen ja tosiasiallisen tilanteen palauttaminen, jossa kuluttaja olisi, jos tällaista ehtoa ei olisi ollut olemassa.[83]

103. Tästä on todettava ensinnäkin, että kansallisen tuomioistuimen velvollisuudella sivuuttaa kohtuuton sopimusehto, joka velvoittaa perusteettomiksi osoittautuvien rahamäärien maksamiseen, on lähtökohtaisesti se vaikutus, että nämä määrät on vastaavasti palautettava. Näin

[80] Tuomio Banco Primus (41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[81] Ks. tuomio Gutiérrez Naranjo ym.(54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[82] Näin ollen on niin, että vaikka jäsenvaltioiden tehtävänä onkin kansallisen oikeutensa avulla määritellä yksityiskohtaiset säännöt, joiden mukaisesti sopimukseen sisältyvän ehdon kohtuuttomuus todetaan ja tämän toteamisen konkreettiset oikeusvaikutukset toteutuvat, tällaisen toteamisen avulla on kuitenkin voitava palauttaa se oikeudellinen ja tosiasiallinen tilanne, jossa kuluttaja olisi ollut, ellei mainittua kohtuutonta ehtoa olisi ollut, muun muassa ottamalla käyttöön oikeus sellaisten perusteettomien etujen palautukseen, jotka elinkeinonharjoittaja on saanut kuluttajan vahingoksi tällaisen kohtuuttoman ehdon perusteella (ks. tuomio 25.4.2024, Caixabank (Vanhentumisaika) (C-484/21, EU:C:2024:360, jäljempänä tuomio Vanhentumisaika, 15–20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 25.4.2024, Banco Santander (Vanhentumisajan alkaminen) (C-561/21, EU:C:2024:362, 18–23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[83] Ks. tuomio Vanhentumisaika (15 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

on siksi, että ellei tällaista palauttamista koskevaa vaikutusta olisi, kyseenalaistettaisiin se varoittava vaikutus, joka direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan, luettuna yhdessä sen 7 artiklan 1 kohdan kanssa, mukaan on tarkoitettu olevan sillä, että kuluttajien ja elinkeinonharjoittajan välisiin sopimuksiin sisältyvät ehdot on todettu kohtuuttomiksi.[84] Näin ollen varsinkin, jos – kuten tässä tapauksessa –kuluttaja ei ole suorittanut maksuja, jotka osoittautuvat perusteettomiksi, koska ehto, joissa niistä määrätään, on kohtuuton, kuluttajalla ei voi olla velvollisuutta maksaa edes osittain määriä, joiden maksamisesta määrätään kyseisessä ehdossa, sillä on katsottava, ettei kyseinen sopimusehto ole koskaan ollut olemassa.[85] Jos näin ei olisi, kyseinen ehto pysyisi osittain sitovana ja elinkeinonharjoittajalle koituisi tietty hyöty sen käyttämisestä.

104. Toiseksi mahdollisuudesta muuttaa tai tarkistaa kohtuutonta sopimusehtoa unionin tuomioistuin on todennut, että kansallisella tuomioistuimella ei voi olla valtaa muuttaa tai tarkistaa kohtuuttomien ehtojen sisältöä, koska tämä voisi myötävaikuttaa sen ehkäisevän vaikutuksen poistamiseen, joka kohdistetaan elinkeinonharjoittajiin yksinkertaisesti sillä, ettei tällaisia kohtuuttomia ehtoja sovelleta kuluttajiin nähden.[86] Unionin tuomioistuin on nimittäin nimenomaisesti katsonut, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ei voida tulkita siten, että kansallinen tuomioistuin voisi sen perusteella silloin, kun se toteaa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä sopimuksessa olevan sopimussakkoehdon kohtuuttomaksi, alentaa kuluttajan maksettavaksi vahvistetun sopimussakon määrää sen sijaan, että se jättäisi kokonaan soveltamatta kyseistä ehtoa kuluttajaan nähden. Unionin tuomioistuin on todennut tästä, että kun otetaan huomioon direktiivin 93/13 tavoite ja yleinen rakenne, mikäli kansallisen tuomioistuimen sallittaisiin muuttaa tällaisissa sopimuksissa olevien kohtuuttomien ehtojen sisältöä, olisi tämä mahdollisuus omiaan haittaamaan direktiivin 7 artiklassa tarkoitetun pitkän aikavälin tavoitteen toteutumista, koska se heikentäisi ehkäisevää vaikutusta, joka kohdistetaan elinkeinonharjoittajiin jättämällä yksinkertaisesti soveltamatta tällaisia kohtuuttomia ehtoja kuluttajiin nähden, koska elinkeinonharjoittajat olisivat taipuvaisia jatkamaan tällaisten ehtojen käyttämistä tietoisina siitä, että vaikka ehdot julistettaisiin pätemättömiksi, kansallinen tuomioistuin voisi kuitenkin täydentää sopimusta tarvittavilta osin näiden elinkeinonharjoittajien etujen takaamiseksi.[87]

105. Näin ollen katson, että jos kansallinen tuomioistuin toteaa, että kyseinen sopimusehto on kohtuuton, sen mahdollisuus tarkistaa tai muuttaa kyseistä sopimusehtoa ei sovellu yhteen direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan kanssa. Kansallisella tuomioistuimella on ainoastaan

[84] Ks. tuomio Vanhentumisaika (16 ja 17 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[85] Ks. analogisesti tuomio 21.3.2024, Profi Credit Bulgaria (Luottosopimuksen liitännäispalvelut) (C-714/22, EU:C:2024:263, 88 kohta), jossa unionin tuomioistuin on katsonut, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa, luettuina tehokkuusperiaatteen valossa, on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa sallitaan se, että kuluttaja velvoitetaan vastaamaan osasta oikeudenkäyntikuluista, kun – sen jälkeen, kun sopimusehto on todettu pätemättömäksi sen kohtuuttomuuden vuoksi – hänen vaatimuksensa tämän ehdon nojalla perusteettomasti maksamiensa summien palauttamisesta hyväksytään vain osittain sillä perusteella, että on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa määritellä, missä laajuudessa kyseisellä kuluttajalla on oikeus saada nämä summat palautetuiksi.

[86] Ks. tuomio Gutiérrez Naranjo ym. (60 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan pakottavuus merkitsee sitä, etteivät kuluttajat lähtökohtaisesti voi luopua kyseisen direktiivin mukaisesta suojasta sen paremmin sopimuksella kuin yksipuolisella ilmoituksellakaan (ks. komission ohjeet, s. 38).

[87] Tuomio 30.5.2013, Asbeek Brusse ja de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, 58 ja 59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 53 ja 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Saman logiikan mukaisesti unionin tuomioistuin on katsonut, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta on esteenä kansalliselle oikeuskäytännölle, jolla rajataan ajallisesti ne palauttamista koskevat vaikutukset, jotka liittyvät elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen sisältyvän ehdon tämän direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun kohtuuttomuuden toteamiseen tuomioistuimessa, vain niihin summiin, jotka on maksettu perusteettomasti tällaisen ehdon perusteella sen ratkaisun antamisen jälkeen, jolla tuomioistuin on todennut kohtuuttomuuden (ks. tuomio Gutiérrez Naranjo ym., 75 kohta).

mahdollisuus todeta kohtuuton sopimusehto pätemättömäksi, minkä jälkeen sen on tutkittava, onko sopimus kansallisten oikeussääntöjen mukaan oikeudellisesti mahdollista pysyttää voimassa ilman kohtuutonta sopimusehtoa, mikä on selvitettävä objektiivista lähestymistapaa noudattaen. [88]

106. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa kuudenteen kysymykseen, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että on lähtökohtaisesti katsottava, ettei kohtuuttomaksi todettu sopimusehto ole koskaan ollut olemassa, minkä vuoksi sillä ei voi olla vaikutuksia kuluttajaan nähden, jonka osalta on palautettava se oikeudellinen ja tosiasiallinen tilanne, jossa kuluttaja olisi, jos tällaista ehtoa ei olisi ollut, eikä kansallinen tuomioistuin voi velvoittaa kuluttajaa maksamaan mitään määrää kyseisessä kohtuuttomaksi todetussa sopimusehdossa tarkoitettuna korvauksena, riippumatta siitä, alennettaisiinko korvauksen määrä vastaamaan elinkeinonharjoittajalle palvelujen suorittamisesta osana sopimuksen täyttämistä tosiasiallisesti aiheutuneita kuluja vai ei.

7. Direktiivin 93/13 8 ja 8 a artiklan ulottuvuus (seitsemäs ja kahdeksas kysymys)

107. Seitsemännellä ja kahdeksannella kysymyksellään, joita ehdotan tarkasteltavaksi yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä siltä varalta, että direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaa on sovellettava tässä tapauksessa, yhtäältä, voiko kansallinen tuomioistuin, joka toteaa, että korvauksen määrä on ilmeisen suhteeton palveluntarjoajan suoritukseen nähden, todeta kyseisen sopimusehdon kohtuuttomaksi pelkästään kansallisten oikeussääntöjen perusteella (*seitsemäs kysymys*), ja toisaalta, että jos voi, onko kyseisen tuomioistuimen, kun sopimus on tehty ennen direktiivin 8 a artiklaan voimaantuloa, otettava huomioon ainoastaan jäsenvaltion direktiivin 8 artiklan mukaisesti antamia säännöksiä koskevat tiedot, jotka kyseinen jäsenvaltio on toimittanut komissiolle direktiivin 8 a artiklan nojalla, kun kyseinen jäsenvaltio on ilmoittanut, että sen lainsäädännössä ei mennä pidemmälle kuin kyseisen direktiivin vähimmäistason säännöissä (*kahdeksas kysymys*).

108. Kun nämä kaksi kysymystä, jotka liittyvät läheisesti toisiinsa, on esitetty siltä varalta, että direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohta on esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin voisi arvioida, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltainen sopimusehto mahdollisesti kohtuuton, ja kun kolmanteen kysymykseen ehdottamani vastauksen mukaan kyseisen tuomioistuimen pitäisi voida arvioida sopimusehdon kohtuuttomuutta, jos direktiivin 4 artiklan 2 kohtaa ei ollut saatettu osaksi kansallista oikeutta sopimuksen tekohetkellä, katson, ettei näihin kysymyksiin ole tarpeen vastata.

109. Joka tapauksessa ja täydellisyyden nimessä muistutan yhtäältä seitsemännen kysymyksen osalta, että direktiivillä 93/13 on toteutettu vähimmäistason yhdenmukaistaminen, kuten tämän ratkaisuehdotuksen 68 kohdassa on todettu, ja että näin ollen direktiivin 8 artiklan nojalla jäsenvaltiot voivat varmistaa kuluttajansuojan korkeamman tason kuin direktiivissä säädetään, kunhan tämä on yhteensopivaa direktiivillä tavoiteltujen päämäärien kanssa. Toisin sanoen jäsenvaltioilla on mahdollisuus tukeutua direktiivin 8 artiklaan ja antaa säännöksiä, joiden nojalla sopimusehtojen kohtuuttomuuden arviointi voi koskea laajempaa joukkoa sopimusehtoja, koska niillä arviointi ulotetaan koskemaan muitakin sopimusehtoja, kuten esimerkiksi sopimuksen pääkohdetta tai hinta-laatusuhteen asianmukaisuutta koskevia sopimusehtoja, ja ne voivat tehdä näin, vaikka ehdot olisi laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi. [89]

[88] Ks. vastaavasti tuomio 3.10.2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[89] Ks. vastaavasti tuomio Caja de Ahorros (44 kohta) ja tämän ratkaisuehdotuksen 72–75 kohta.

110. Toisaalta kahdeksannen kysymyksen osalta on muistutettava, että direktiivin 93/13 8 a artiklan nojalla jäsenvaltiolla, joka hyväksyy säännöksiä direktiivin 8 artiklan mukaisesti, on velvollisuus ilmoittaa niistä ja niiden mahdollisista myöhemmistä muutoksista komissiolle, erityisesti, jos kyseisillä säännöksillä kohtuuttomuuden arviointi ulotetaan koskemaan erikseen neuvoteltuja sopimusehtoja tai hinnan tai vastikkeen asianmukaisuutta tai jos kyseisiin säännöksiin sisältyy luetteloita kohtuuttomiksi katsottavista sopimusehdoista. Komission käytettävissä olevien tietojen mukaan Latvian tasavalta ei ole ilmoittanut direktiivin 8 a artiklan nojalla toimenpiteistä, joilla ylitettäisiin direktiivissä 93/13 säädetyt vähimmäistason säännöt. Tämä ei kuitenkaan suinkaan vaikuta mahdollisuuteen soveltaa kansallisia säädöksiä, joilla pyritään parantamaan kuluttajansuojaa, koska kyseisen direktiivin 8 a artiklassa ei säädetä oikeudellisista seurauksista, joita aiheutuisi siitä, ettei jäsenvaltio ole ilmoittanut lainsäädännöstään. Toisin sanoen se, että tällaista kansallista toimenpidettä ei ole ilmoitettu, ei tarkoita, etteikö sitä voitaisi soveltaa kyseisessä jäsenvaltiossa. Kyseisen direktiivin nojalla tällaisten säännösten pätevyyden ja sitovan vaikutuksen välttämättömänä edellytyksenä ei nimittäin ole, että niistä ilmoitetaan komissiolle direktiivin 8 a artiklan mukaisesti. Näin ollen sillä perusteella, että jäsenvaltio ei ole ilmoittanut säännöksistä, ei voida katsoa, että kyseisen jäsenvaltion lainsäädäntö ei ole tullut voimaan tai ole sitovaa.

8. Perusoikeuskirjan 17 artiklan 1 kohdan ja 24 artiklan 2 kohdan soveltaminen (yhdeksäs ja kymmenes kysymys)

111. Yhdeksännellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii lähinnä määrittämään siinä tapauksessa, että ensimmäiseen tai toiseen ennakkoratkaisukysymykseen vastataan myöntävästi, mikä on perusoikeuskirjan 17 artiklan 1 kohdan ja 24 artiklan 2 kohdan vaikutus nyt käsiteltävässä asiassa, kun otetaan huomioon ensinnäkin se, että riidanalainen sopimus on sitonut C:tä 15 vuoden ajan ja siitä saattoi aiheutua merkittäviä taloudellisia seurauksia, ja toiseksi se, että C oli alaikäinen sopimuksen tekohetkellä. Kymmenes kysymys koskee lähinnä samoja näkökohtia kuin yhdeksäs kysymyskin ja se on esitetty toissijaisesti suhteessa yhdeksänteen kysymykseen eli siinä tapauksessa, että ensimmäiseen tai toiseen kysymykseen vastataan kieltävästi. Kun otetaan huomioon vastaus, jota ehdotan annettavaksi ensimmäiseen kysymykseen, kymmenenteen kysymykseen ei siis liene tarpeen vastata.

112. Näillä kahdella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin siis yhtäältä tiedustelee, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltaista sopimusta, jonka osapuolia ovat elinkeinonharjoittaja ja kuluttaja, joka oli sopimuksen tekohetkellä alaikäinen, pidettävä perusoikeuskirjan 24 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun lapsen edun ja sen 17 artiklassa määrätyn omaisuudensuojan vastaisena, kun otetaan huomioon sopimuksen kesto ja siinä määrätyn korvauksen taso, ja toisaalta se pyrkii määrittämään, voiko tämä seikka vaikuttaa sopimusehdon kohtuuttomuuden arviointiin direktiivin 93/13 perusteella.

113. Aluksi on mielestäni syytä muistuttaa, että jos unionin tuomioistuin katsoo ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen ehdottamani vastauksen mukaisesti, että direktiiviä 93/13 sovelletaan pääasiassa, sama koskee myös perusoikeuskirjaa. Perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan nojalla perusoikeuskirjan määräyksiä nimittäin sovelletaan muun muassa silloin, kun jäsenvaltiot soveltavat unionin oikeutta. Näin ollen tässä tilanteessa olisi noudatettava perusoikeuskirjassa vahvistettuja perusoikeuksia, mukaan lukien perusoikeuskirjan 17 artiklassa vahvistettua oikeutta (omaisuudensuoja) ja 24 artiklassa vahvistettua oikeutta (lapsen oikeudet).

114. Totean yhtäältä omaisuudensuojasta, että unionin tuomioistuin ei tietääkseni ole toistaiseksi todennut, että perusoikeuskirjan 17 artiklan 1 kohdalla, jossa määrätään yleisesti omaisuudensuojasta, olisi jokin tietty ulottuvuus, kun sovelletaan direktiiviä 93/13. Tämä on mielestäni täysin loogista ja johdonmukaista.

115. Totean toisaalta lapsen oikeuksista, että perusoikeuskirjan 24 artiklan 2 kohdassa määrätään, että ”kaikissa lasta koskevissa viranomaisten tai yksityisten laitosten toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu”. Vaikka unionin tuomioistuin ei tietääkseni ole koskaan tulkinnut kyseistä määräystä, kun se on tulkinnut direktiiviä 93/13, määräyksen sanamuoto itsessään on laaja ja sitä voidaan mielestäni soveltaa riidanalaisen sopimuksen kaltaisiin toimiin, joilla on mahdollisesti merkittäviä seurauksia kyseisen alaikäisen kannalta.[90] Lapsen oikeuksista tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen[91] 3 artiklan 1 kappale, johon perusoikeuskirjan 24 artiklan selityksissä nimenomaisesti viitataan, vahvistaa tällaisen toteamuksen. Kyseisen 3 artiklan 1 kappaleen mukaan kaikissa toimissa, jotka koskevat lapsia, on otettava huomioon lapsen etu. Kyseinen määräys koskee siten yleisesti kaikkia päätöksiä ja toimia, jotka koskevat lapsia suoraan tai välillisesti,[92] kuten Yhdistyneiden kansakuntien lasten oikeuksien komitea on todennut.[93] Ilmaisulla ”lapsen etu” nimittäin tarkoitetaan yhtä lailla aineellista oikeutta, tulkintaperiaatetta kuin menettelysääntöäkin.[94]

116. Koska kyseisellä ilmaisulla viitataan tulkintaperiaatteeseen, katson, että kyseisellä määräyksellä voi olla merkitystä direktiivin 93/13 säännösten tulkitsemisen ja soveltamisen yhteydessä, jos asianomainen kuluttaja, kuten tässä tapauksessa, on ollut alaikäinen riidanalaisen sopimuksen tekohetkellä.

117. On todettava, että direktiivissä 93/13 ei mainita kertaakaan kuluttajien ikää eikä varsinkaan heidän alaikäisyyttään. Sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan direktiivin 5 artiklan 3 kohdassa säädetään kuitenkin erityisesti kaupallisista menettelyistä, jotka kohdistuvat selkeästi tunnistettavissa olevaan kuluttajaryhmään, joka on erityisen haavoittuvainen. Tällaisen haavoittuvaisuuden perustavina tekijöinä mainitaan muun muassa kuluttajan ikä. Näin ollen kyseisessä direktiivissä säädetään, että kun kaupallinen menettely kohdistuu tällaiseen ryhmään, sitä on arvioitava ”kyseiseen ryhmään kuuluvan keskivertohenkilön näkökulmasta”.[95]

118. Jos siis direktiiviä 93/13 on tulkittava perusoikeuskirjan 24 artiklan 2 kohdan valossa, on myös niin, että kun kyseessä olevan sopimusehdon mahdollista kohtuuttomuutta arvioidaan tavanomaisesti valistuneen ja kohtuullisen tarkkaavaisen ja huolellisen keskivertokuluttajan näkökulmasta, huomioon on otettava mutatis mutandis se seikka, että kuluttaja oli alaikäinen ja että hän oli näin ollen erityisen haavoittuvainen. Kuten nimittäin muistutin tämän ratkaisuehdotuksen 59 kohdassa, direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdan mukaan sopimusehdon

[90] Ks. vastaavasti ja analogisesti tuomio 11.3.2021, Belgian valtio (Alaikäisen vanhemman palauttaminen) (C-112/20, EU:C:2021:197, 36 kohta).

[91] Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen 20.11.1989 hyväksymä yleissopimus.

[92] Ks. vastaavasti ja analogisesti tuomio 11.3.2021, Belgian valtio (Alaikäisen vanhemman palauttaminen) (C-112/20, EU:C:2021:197, 37 ja 38 kohta).

[93] Ks. tästä lasten oikeuksien komitean yleiskommentti nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon (3 artikla, 1 kappale), CRC/C/GC/14, 19 kohta.

[94] Tuomio 11.6.2024, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Naiset, jotka ovat omaksuneet sukupuolten välisen tasa-arvon) (C-646/21, EU:C:2024:487, 73 kohta), jossa viitataan lasten oikeuksien komitean yleiskommenttiin nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon (3 artikla, 1 kappale), CRC/C/GC/14, 6 kohta.

[95] Ks. sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan direktiivin johdanto-osan 18 ja 19 perustelukappale.

kohtuuttomuutta arvioidaan ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitaten ”kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin” eli tarvittaessa myös siihen, että kuluttaja oli alaikäinen.

119. Vaikka siis tässä tapauksessa kuluttajan alaikäisyys voi olla seikka, joka on otettava huomioon, huomioon on kuitenkin otettava myös se, että riidanalaisen sopimuksen tekohetkellä alaikäistä edustivat hänen vanhempansa ja että sopimus allekirjoitettiin tuskin vuotta ennen kuin C:stä tuli täysi-ikäinen.

120. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa yhdeksänteen kysymykseen, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa ja 4 artiklan 1 kohtaa, luettuina yhdessä perusoikeuskirjan 24 artiklan 2 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että kun arvioidaan sopimusehdon kohtuuttomuutta, on otettava huomioon se, että sopimuksen tekohetkellä alaikäinen kuluttaja kuuluu tällä perusteella ryhmään, joka on erityisen haavoittuvainen, jättämättä kuitenkaan huomiotta muita sopimuksen tekemiseen sen tekohetkellä liittyneitä seikkoja, kuten sitä, että alaikäistä edustivat hänen vanhempansa, ja alaikäisen kypsyyttä.

V Ratkaisuehdotus

121. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Augstākā tiesan (Senāts) esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 25.10.2011 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2011/83/EU, 1 artiklan 1 ja 2 kohtaa

   on tulkittava siten, että

   urheilijana kehittymistä ja uraa tukevia palveluja koskeva sopimus, jonka osapuolia ovat yhtäältä elinkeinonharjoittaja, joka harjoittaa toimintaansa urheilijoiden valmentamisen ja kehittämisen alalla, ja toisaalta vanhempiensa edustama alaikäinen, joka ei sopimuksen tekohetkellä työskennellyt urheilijana, kuuluu lähtökohtaisesti direktiivin soveltamisalaan, kunhan muut kyseisessä direktiivissä määritellyt direktiivin soveltamisen edellytykset täyttyvät.

2) Direktiivin 93/13, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2011/83/EU, 4 artiklan 2 kohtaa

   on tulkittava siten, että

   jos kyseistä säännöstä ei ollut saatettu osaksi kansallista oikeutta edellä mainitun sopimuksen tekohetkellä, kansallisen tuomioistuimen pitäisi joka tapauksessa voida arvioida tietyn sopimusehdon direktiivin 3 artiklassa tarkoitettua kohtuuttomuutta riippumatta siitä, koskeeko kyseinen ehto sopimuksen pääkohdetta tai hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta suhteessa vastineena toimitettaviin palveluihin tai tavaroihin, ja näin on silloinkin, kun elinkeinonharjoittaja on laatinut tämän sopimusehdon edeltä käsin selkeästi ja ymmärrettävästi.

3) Direktiivin 93/13, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2011/83/EU, 5 artiklaa

   on tulkittava siten, että

vaatimus siitä, että sopimusehdot on laadittava selkeästi ja ymmärrettävästi, merkitsee, että yrityksen, joka tarjoaa urheilijana kehittymistä ja uraa tukevia palveluja, on annettava nuorelle urheilijalle riittävät tiedot, jotta hän voi tehdä valistuneen päätöksen, joka perustuu täsmällisiin tietoihin, joten sopimusehdon on oltava muodollisesti ja kieliopillisesti ymmärrettävä ja lisäksi kuluttajan on sen perusteella voitava yhtäältä hahmottaa täysimääräisesti ne merkittävät taloudelliset seuraukset, joita kyseisellä ehdolla voi olla hänen taloudellisten sitoumustensa näkökulmasta, ja toisaalta kuluttajan on voitava arvioida kyseisten taloudellisten seurausten asianmukaisuutta suhteessa kyseisen yrityksen tarjoamien palvelujen yhteenlaskettuun arvoon.

4) Direktiivin 93/13, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2011/83/EU, 3 artiklan 1 kohtaa

on tulkittava siten, että

kun arvioidaan, onko urheilijana kehittymistä ja uraa tukevia palveluja koskevan sopimuksen ehto – jossa määrätään, että nuori urheilija, joka tekee sopimuksen kuluttajana, sitoutuu maksamaan kyseisistä palveluista korvauksen, jonka määrä on 10 prosenttia hänen seuraavien 15 vuoden aikana saamistaan tuloista, jos hänestä tulee ammattiurheilija – mahdollisesti kohtuuton, merkitystä on sillä, että lojaliteettivaatimusta ei mahdollisesti ole noudatettu tai että kuluttajan vahingoksi on mahdollisesti aiheutunut huomattava epätasapaino, jolloin arvioinnissa on otettava huomioon muun muassa, onko kansallisessa oikeudessa sääntöjä, joita sovelletaan, jos osapuolet eivät ole sopineet asiasta, siten, että arvioidaan, saattaako sopimus kuluttajan voimassa olevassa kansallisessa lainsäädännössä säädettyä heikompaan asemaan, ja jos saattaa, niin missä määrin, ja jos tällaisia sääntöjä ei ole, huomioon on otettava markkinakäytännöt, joita sovellettiin sopimuksen tekohetkellä ja jotka koskevat kyseisessä urheilulajissa maksettavia korvauksia, kunhan kyseiset käytännöt ovat lojaaleja ja tasapuolisia, ja lisäksi sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne viitaten sopimuksen tekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin sekä kaikkiin muihin sopimuksen ehtoihin tai toiseen sopimukseen, josta se on riippuvainen, ja muun muassa se, vastaako vaadittu korvaus palvelujen markkinaehtoista arvoa kyseisessä urheilulajissa, ottaen erityisesti huomioon riski, joka elinkeinonharjoittajalle aiheutuu siitä, ettei sillä ole takeita korvauksen saamisesta, jos nuoresta urheilijasta ei tule ammattiurheilijaa.

5) Direktiivin 93/13, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2011/83/EU, 6 artiklan 1 kohtaa

on tulkittava siten, että

on lähtökohtaisesti katsottava, ettei kohtuuttomaksi todettu sopimusehto ole koskaan ollut olemassa, minkä vuoksi sillä ei voi olla vaikutuksia kuluttajaan nähden, jonka osalta on palautettava se oikeudellinen ja tosiasiallinen tilanne, jossa kuluttaja olisi, jos tällaista ehtoa ei olisi ollut, eikä kansallinen tuomioistuin voi velvoittaa kuluttajaa maksamaan mitään määrää kyseisessä kohtuuttomaksi todetussa sopimusehdossa tarkoitettuna korvauksena, riippumatta siitä, alennettaisiinko korvauksen määrä vastaamaan elinkeinonharjoittajalle palvelujen suorittamisesta osana sopimuksen täyttämistä tosiasiallisesti aiheutuneita kuluja vai ei.

6) Direktiivin 93/13, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2011/83/EU, 3 artiklan 1 kohtaa ja 4 artiklan 1 kohtaa, luettuina yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 24 artiklan 2 kohdan kanssa,

on tulkittava siten, että

kun arvioidaan sopimusehdon kohtuuttomuutta, on otettava huomioon se, että alaikäinen kuluttaja kuuluu tällä perusteella ryhmään, joka on erityisen haavoittuvainen, jättämättä kuitenkaan huomiotta muita sopimuksen tekemiseen sen tekohetkellä liittyneitä seikkoja, kuten sitä, että alaikäistä edustivat hänen vanhempansa, ja alaikäisen kypsyyttä.